sydasien bulletinen

5 kr

nr 2
1980
JULI

sydasien
BOX 1142, 221 05 LUND

NÄR SVÄLT STÅR FÖR DÖRREN

VAD GÖR MAN DÅ?

Sydasienbulletinen 2 1980

Adress till Sydasienbulletinen:
Onsjögatan 8,
222 41 Lund. 046/11 36 78 eller 15 32 05.

Sydasienbulletinen ges ut fyra gånger per år. Redaktionen växlar mellan Stockholm, Malmö-Lund och Göteborg. *Detta nummer ansvarar Stockholms-gruppen för,* och nästa nummer kommer att göras i Göteborg. Artiklar, debattinlägg mm är välkomna. Adress enligt ovan.

Prenumeration för fyra nummer (ett år) kostar 20 kr. Stödprenumeration kostar 50 kr och institutioner får betala 30 kr för sina prenumerationer (för att täcka administrativa kostnader). Vill man ha sig tillsänt ett enstaka nummer så kostar det 6 kr.

Postgiro 79 54 96 - 9 Sydasienbulletinen.

Kontaktpersoner för Sydasienkommittéerna:

STOCKHOLM:
Eva Asplund, Hornsgatan 83 ög
117 21 Stockholm - tel 08/685942

GÖTEBORG:
Thomas Bibin, Erik Dahlbergsgatan 27 A,
411 31 Göteborg - tel 031/16 15 12.

MALMÖ/LUND:
Carl-Johan Charpentier, Onsjögatan 8,
222 41 Lund - tel 046/113678

GOTLAND:
Maj Wennerdahl, Lillhagsgatan 4,
620 12 Hemse - tel 0498/803 68.

UPPSALA:
Anders Forsberg, Norrlandsgatan 36 D
752 29 Uppsala - tel 018/142389

DANMARK:
Stig Toft Madsen, Burmerstersgade 27,
1429 Köpenhamn K

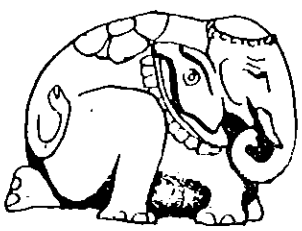

innehåll

RAPPORT FRÅN GRÄNSEN Carl-Johan Charpentier skriver om *Afghanistan* efter ett besök till det pakistanska-afghanska gränsområdet i april i år. s. 4

FÅ NYA RÖSTER BAKOM INDIRAS SEGERVAL Thomas Bibin analyserar valutgången i *Indien* och belyser vad som ligger bakom Indira Gandhis återkomst till makten. s. 7

NORDOST---INDIENS OROLIGA HÖRN Karin Fridell tar upp oroligheterna i Assam och de övriga, »icke-indiska», delstaterna i nordöstra Indien. s. 10

MANNEN SOM SKAFFAT SIG BEKYMMER Storslagna utvecklingsplaner--delvis finansierade av det svenska biståndsorganet SIDA--leder *Sri Lanka* in i ekonomiska svårigheter, skriver Thomas Bibin. s. 14

INTE FÖRTJÄNA UTAN TJÄNA VARANDRA Jonas Söderblom och Hammett Murphy rapporterar från ett beedikooperativ i *Kerala.* s. 16

SVÄLTEN GÖDER JORDÄGAREN Vad gör fattiga bönder för att bemöta svält? En rapport från *Bangladesh,* byggd på intervjuer på landsbygden, ger svaret. s. 20

SOM OM TIDEN STOD STILLA Boel Thulin berättar om sitt möte med musiken i södra *Indien.* s. 23

DIKTATUREN ALLT MER ISOLERAD Situationen i *Pakistan* analyseras i en översättning från den pakistanska tidskriften »Pakistan Progressive». s. 27

RECENSIONER s. 29

GENMÄLE Ett svar från en SIDA tjänsteman på Bo Gunnarsons artikel om steriliseringskampanjen i Indien, Sydasienbulletinen 1/80. s. 31

Sydasienkommittéerna i Sverige har som mål att sprida information om situationen i Sydasien och stödja de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området.
Kommittéerna är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasien och i Sverige.

LEDARE

SIDA tänker om...

För två år sedan granskade Sydasienbulletinen biståndet till Sydasien med utgångspunkt från de biståndspolitiska målen--- resurstillväxt, ekonomisk och social utjämning, demokratisk samhällsutveckling, ekonomiskt och politiskt oberoende--- och fann att det svenska biståndet till Sydasien inte uppfyller dessa mål. Vår granskning byggde f.ö. framför allt på SIDAs egna dokument och en studie gjord av Riksrevisionsverket. Kritiken bortförklarades den gången av SIDA med att de sydasiatiska länderna är fattiga och därför bör få bistånd.

Nu har SIDA, på uppdrag av regeringen, gjort en liknande genomgång byggd på interna rapporter från de olika programländerna. Resultatet föreligger i »Landöversyn 80, Erfarenheter och framtidsperspektiv i samarbetet med programländerna». Och vilken slutsats drar SIDA nu? Jo, att biståndet till Sydasien inte uppfyller de biståndpolitiska målen!

SIDAs verkschef, Anders Forsse, föreslår att biståndet till fem länder, varav tre i Sydasien, avvecklas. Pakistan, Bangladesh och Sri Lanka bör inte få något bistånd främst för att utjämningsmålet inte tillgodoses, medan Indien bör få fortsatt bistånd om än med annan inriktning.

Slutsatserna är smått sensationella och pekar på begynnande sprickor i den tidigare så eniga synen på svensk biståndspolitik. Landöversynen är än så länge ett internt arbetspapper och den har efter flera sammanträden ännu (juni 1980) inte godtagits av SIDAs styrelse. Det är föga troligt att den kommer att godtas i nuvarande utformning och än mindre troligt är det att politikerna beslutar på det sätt som verkschefen förordar---åtminstone så länge vi har en borgerlig regering. Då finns det ju risk att fler progressiva regimer blir programländer. Flera borgerliga ledarskribenter har redan börjat vädra de gamla argumenten om Sydasiens fattigdom och att flera av länderna i området trots allt är »demokratier» till skillnad från andra programländer, som t.ex. Mocambique.

Landöversynen skall trots detta ses som något positivt. Den visar att SIDA äntligen öppet vågar jämföra verkligheten med de högtflygande biståndspolitiska målen och erkänner sin ibland omöjliga arbetsuppgift. Det är en av förutsättningarna för att få till stånd en mer realistisk biståndsdebatt.

I ett kommande nummer av bulletinen hoppas vi få möjlighet att återkomma till denna utredning.

Rapport från gränsen

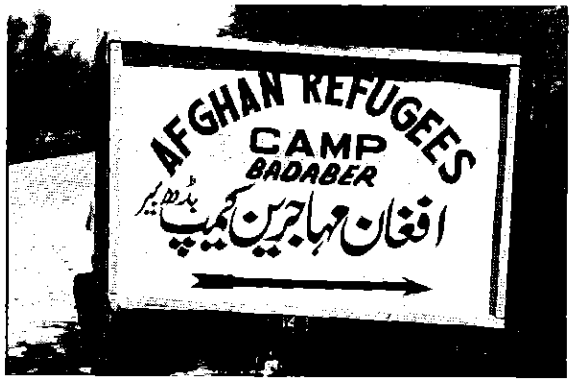

C-J CHARPENTIER

Artikelförfattaren reste i gränsområdet mellan Pakistan och Afghanistan under april i år. Han ger här en kortfattad lägesrapport.

Vid den officiella gränsövergången Torkham-Khyber mellan Pakistan och Afghanistan råder ett surrealistiskt lugn, ofattbart och overkligt, kusligt och idylliskt. Ty här är allt som förut, precis som det var under kungatid och Daoudrepublik. Lastbilar rullar över gränsen från båda sidor, afghanska bönder går över till Landi Kotal för att handla, herdar driver sina får mellan de båda staterna och tyghandlare från Indien väntar på att få komma in till Afghanistan med sina balar med sidan och brokad. Sida vid sida – med en meters mellanrum – står afghanska och pakistanska gränsvakter. Vid Torkham-Khyber råder glättad frid.

Men på ömse sidor om denna postering, några kilometer från det stora lugnet, rasar inbördeskriget. I Kunar och Paktia genomför gerillan dagligen attacker vilka bemöts av sovjetisk-afghanska straffexpeditioner.

Åtminstone i Kunar och Paktia är motståndet mot Sovjet och Kabulregeringen kompakt.

Frihetskrigare, *mujahedin,* kommer dagligen ner från bergen till byn Darra i Pakistans *tribal area* söder om Khyber-passet för att köpa vapen och ammunition, och bland vapensmeder och köpmän i Darra blomstrar kommersen som aldrig förr. Idag kostar en rysk karbin nio tusen kronor, en lokal kopia omkring hälften. Dessutom säljs hashish, opium och heroin öppet framförallt i Landi Kotal.

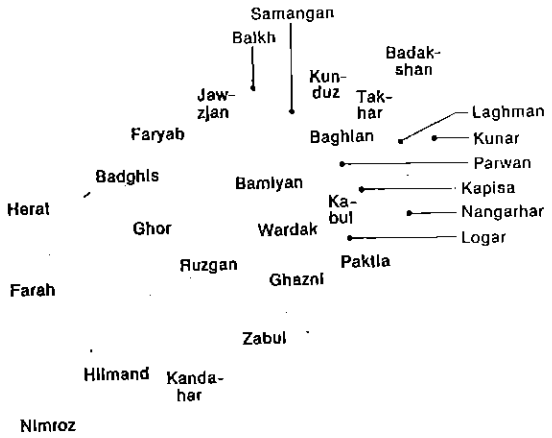

Afghanistan är administrativt indelad i 28 provinser. De heftigaste motståndet mot regeringen i Kabul och de sovjetiska okkupationstrupperna sägs förekomma i Paktia och Kunar provinserna längs gränsen mot Pakistan.

Gerillakrigare från motståndsgruppen hezb-e islam i Kunarprovinsen.

FOTO: Jorma Puusa.

Svårt splittrad gerilla

Gerillan är fortfarande svårt splittrad. Alla försök att nå permanent enighet har hittills varit förgäves. Man räknar med att sex stora gerillaorganisationer har sina högkvarter i Peshawar och av dessa är fem ortodoxt muslimska, konservativa och antikommunistiska. Endast en grupp – Nationella Fronten ledd av Gilani – säger sig kämpa för ett fritt Afghanistan utan "präststyre". Nationella Frontens talesmän tror på ett flerårigt inbördeskrig. Man säger att man aldrig kan besegra ryssen men väl göra kriget så dyrt för dem att de inte har råd att fortsätta i längden. Efter befrielsen vill man gärna se exkung Zahir som tillfällig president i en världslig samlingsregering.

En av de största organisationerna, *hezb-e islam*, tidigare under ledning av Gulbuddin Hekmatyar är idag splittrad i två grupper. Den ena leds fortfarande av Hekmatyar och den andra av Khules. En intern maktstrid sägs ligga bakom delningen.

Det är i detta sammanhang intressant att notera att Hekmatyar var kommunist och *parcham*-medlem under tidigt sjuttiotal. 1975 deltog han i aktioner mot Daoud i Pansjir och flydde därefter till Pakistan, där han med Bhuttos goda minne byggde upp en paramilitär organisation.

Gerillaledare i Peshawar bekräftar att man regelbundet fått ekonomiskt stöd från USA och ett par oljestater sedan april 1979. Det rör sig om stora belopp men man föredrar att tiga om detaljerna. Detta är f ö första gången som gerillan erkänner att man fått stöd utifrån redan under Taraki-tiden.

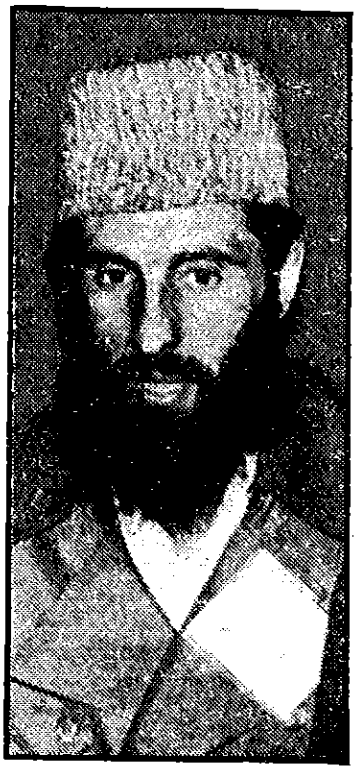

Gulbuddin Hakmatyar, nuvarande gerillaledare och före detta Parcham medlem.

De soltorkade lerhusen på den afghanska landsbygden utgör lätta och bräkliga mål för angrepp från luften. Denna bild visar en sönderbombad gård i Kunardalen. FOTO: Jorma Puusa

Flyktingarna i Pakistan sägs nu uppgå till omkring 700,000 fördelade på ett sextiotal tältläger från Chitral i norr till Baluchistan i söder. Merparten av flyktingarna är pashtooner men här finns också tajiker från Badakshan och kirgiser från Wakhan. För Pakistan har flyktingfrågan blivit en stor propagandaaffär. Med snudd på osmaklighet ökar man sin internationella prestige. Man visar gärna upp sina flyktingläger och har t.o.m. tryckt särskilda pass för utländska journalister som vill besöka lägren.

Maktstrid inom partiet

I Kabul råder en intern maktstrid inom den regerande *parcham*-klicken. Nu växer en hård falang under ledning av biträdande statschefen Sarwari, som beskyller Karmal för vekhet. Sarwari är Sovjets handgångne man i Kabul och det har visat sig att han haft ett finger med i spelet redan från *saur*-revolutionens början. Sarwari ser med oblida ögon på Karmals trevare till försoning och dialog och vill helst lösa konflikten med ännu hårdare tag.

Tarakis *saur*-revolution fick aldrig chansen. Den motarbetades på ett tidigt stadium både av yttre och inre krafter. Sen vet vi hur det gick. I april 1980 verkar freden mycket avlägsen.

De afghanska flytingarna måste ofta passera genom svårforcerade bergstrakter för att nå Pakistan. Antalet flytingar beräknas uppgå till 700,000. Bilden är tagen i februari 1980 av Jorma Puusa.

FÅ NYA RÖSTER BAKOM INDIRAS SEGERVAL

THOMAS BIBIN

Att besätta 67% av platserna i parlamentet – är det en "jordskredsseger"? Eller är det att få 43% av de avgivna rösterna? Vad ligger bakom Indira Ghandis seger i det indiska valet i januari? Thoman Bibin har följt valet och ger här en inblick i det indiska valsystemet och analyserar den före detta diktatorns återkomst till makten.

Det s.k. politikerföraktet har under senare år diskuterats i Sverige. En viktig grund för denna misstro mot politikerna har inte bara varit deras rävspel i de styrande församlingarna och de s.k. taktiska manövrerna. Grunden finns också i det faktum att man sen en politiker valts haft små möjligheter att påverka honom i det dagliga politiska arbetet därför att väljarnas kanaler till sina politiker varit alltför smala eller obefintliga. Ett viktigt resultat av detta är alla de utomparlamentariska grupper som vuxit fram under de senaste årtiondena.

I Indien är bristerna i det parlamentariska systemet än mer uppenbara, något som också det senaste valet visat. Och många har diskuterat det som är mest frånstötande: sveket mot väljarna, den ideologiska upplösningen, mutorna, strömhoppen mellan partierna, pengarna i valkampen och oförmågan att göra nånting annat än att skydda de härskande klassernas intressen.

Valsystemets orättvisor

Men orättvisorna och demoraliseringen hittar man redan i själva valsystemets konstruktion. I Indien tillämpar man ju det engelska valsystemet, d.v.s majoritetsval i enmansvalkretsar (till skillnad från "vårt" system där mandaten fördelas proportionellt). Vad detta fick för resultat i det senaste valet i Indien rapporterade vi om i förra numret av Sydasienbulletinen. Indira Gandhis Kongressparti, som enligt samstämmiga uppgifter vann en jordskredsseger och besatte 67% av platserna i underhuset, fick bara 43% av de avgivna rösterna och 24% av det totala antalet röstberättigade. Hennes segersiffror var f.ö. ungefär desamma i 1971 års val, och det är bara att tillägga att Janata vann 1977 års val med samma siffror. Enda skillnaden var att Janata då inte fick mer än 50% av platserna i underhuset.

I Indien sopar man alltså rent i parlamentet med bara var fjärde väljare bakom sig!

Ändå är dessa väljarsiffror knappast pålitliga eftersom valfusket är en väl inarbetad del i det indiska valsystemet. Alla deltar i fusket och det ingår som en viktig bit i partiernas valkampanjer. Folk hotas, mutas och luras till vallokalerna; det fifflas med valsedlar, med valurnorna och i sammanräkningen; folk röstar flera gånger eller så röstar de för folk som är omyndiga, döda, obefintliga eller bara frånvarande.

Den statliga indiska valkommissionen står hjälplös. Där är man bl.a. bekymrad över röstlängderna som bara dom borde diskvalificera valresultaten. Kommissionen räknar med att det idag finns 654 milj. invånare i Indien. Av dessa är 54% (353 milj) under 21 år. Återstår 301 milj över 21 år och därmed röstberättigade. Ändå innehöll röstlängderna för årets val 362 milj röstberättigade. Där finns alltså 61 milj namn som inte borde finnas där.

Gör man sen antagandet att 90% av de röstberättigade borde återfinnas i röstlängderna (en relativt hög siffra internationellt sett) så får man kvar 270 miljoner troliga namn. Jämför man den siffran med den verkliga röstlängdens 362 miljoner så finner man att vart fjärde namn i den indiska röstlängden är en bluff.

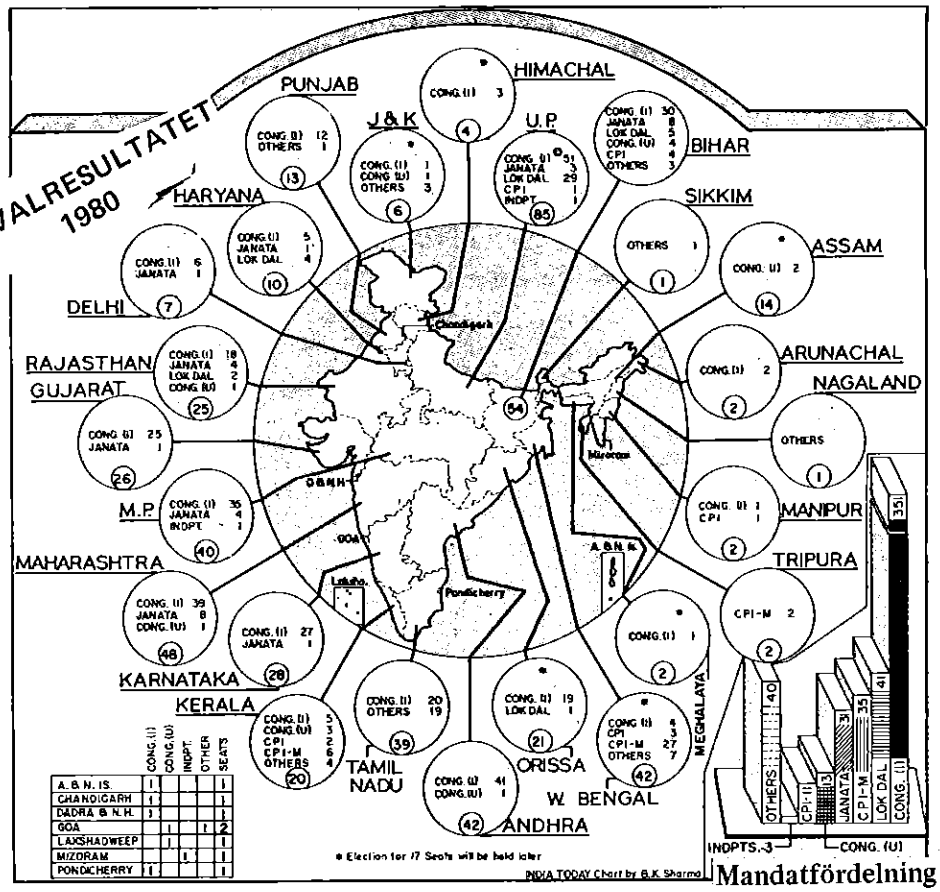

Att ta reda på hur många av spökrösterna som verkligen röstat och på vem, borde vara en utmaning för varje valforskare.

Lägg därtill att kontrollen vid de 600.000 vallokalerna är synnerligen bristfällig. I synnerhet gäller det de ca 10.000 vallokaler som ligger i områden som saknar vägar. "Och vad ska vi göra", säger en av valkommissionens chefer, "när de flesta i vår 2.200.000 man starka valförrättarkår själva är politiskt aktiva?"

Det är mot den bakgrunden man ska se Indira-Kongressens ökning av sitt röstetal med 9% från 1977 års förlustval till 1980 års storseger. För med dessa 9% kunde man fördubbla sina platser i parlamentet från 153 mandat till 351 av de totalt 542 mandaten.

Systemet med enmansvalkretsar betyder också att om oppositionen varit enad (med bara en motkandidat i varje valkrets) så hade Indira-Kongressen bara fått 253 platser, alltså ingen majoritet.

Lågt valdeltagande

Men var står då den andra halvan av den vuxna indiska befolkningen, den halva som inte röstar? Frågan är viktig för i de sju parlamentsval som hållits sen 1951 så har mellan 40 och 50 procent av väljarna inte röstat. Och det finns mycket få studier om dessa människor.

Det har sagts att de som avstår från röstandet är de minst "civiliserade" på den indiska landsbygden; analfabeterna och de dummaste. Men siffror visar att detta knappast är riktigt eftersom "valskolket" är lika stort i städerna.

Det är nog snarast så att det låga valdeltagandet hänger nära samman med det degenererade politiska systemet. Det saknas helt enkelt ett verkligt politiskt alternativ i den indiska politiken. I de fem första valen (1951, 1957, 1962, 1967 och 1971) är detta lätt att visa eftersom det då inte fanns något annat parti än Kongressen som ställde upp med tillräckligt många kandidater för att få majoritet i parlamentet.

Det var först i 1977 års val som något alternativ i denna mening visade sig i och med Janata-koalitionen som ju också vann valen. Men i stort sett med samma låga valdeltagande. I politisk mening var det dock inte något alternativ. Janata hade inte mycket nytt att komma med, utom att man var motståndare till Kongressen. Politikernas strömhopp mellan Janata och Kongressen är bevis nog, och idag bekänner sig de flesta ledande Janata-politiker till det traditionella Kongress-arvet: Mahatma Gandhi och Pandit Nehru. Många av dagens Janata-politiker kommer alltså ur Kongressen, och några av dem fanns t.o.m i Indira Gandhis undantagsregering (1975-77). Och båda partikonstellationerna är i lika hög grad instrument för de härskande klasserna i landet, om än med smärre skiftningar.

Allt detta gör den indiska parlamentarismen och dess partisystem till en fiktion. Och däri ligger säkert en stor del av förklaringen till valskolket och till vad som åtminstone ur etablissemangets synvinkel kan betecknas som den politiska apatin.

CPM opposition

Ironiskt nog har det kommunistiska marxistpartiet (CPM) nu vuxit till att bli den viktigaste oppositionen mot Indira Gandhi. På riksplanet och räknat i antal mandat i parlamentet så ligger man på tredje plats med 35 ledamöter. Förutom Kongressen

passerades CPM av Charan Singhs Lok Dal som fick 41 platser. Men till skillnad från Lok Dal har CPM ett enhetligt politiskt program och en stark partiorganisation. Och till skillnad från Lok Dal så regerar CPM i tre delstater där man leder en vänsterfront (Västbengalen, Kerala och Tripura).

Och ironiskt är det av två skäl. För det första kan man undra hur långt marxisterna kommer att ge sig in i ett korrupt politiskt system innan man antingen förgörs av det eller blir en lika korrupt del i det.

För det andra talar Västbengalens valsiffror samma egendomliga språk om valsiffrorna på riksplanet. Västbengalen skickade 41 mandat till parlamentet i New Delhi. Av dessa är 27 marxister medan 4 representerar Indira-Kongressen. Men CPM fick inte mer än 40% av de avgivna rösterna, och dessutom var Kongressrösterna bara några få procent färre, 37%. En tiondels röstövervikt gav alltså tio gånger så många mandat.

Källor: A K Baruah & Parmod Kumar: Why do voters not vote? i Economic and Political Weekly 22-29/12 1979.
H P Roy & A Lahiri: From pillar to post. i India Today 16-31/1 1980.
Sunil Sethi & Prabhu Chawla: All is not fair. i India Today 1-15/1 1980.

Förfalskning i bulletinen

Enligt en fotostatkopia i Sydasienbulletinen 1/1980 slutade min artikel *"Indiskt skitande"* i Aftonbladet 16.1.80 så här:

"Han som just lämnat en lös hög efter sig på stranden går in köksvägen till en liten restaurang. Sannolikt jobbar han där. Att han skulle tvätta labbarna med tvål innan han börjar jobba igen är däremot osannolikt.

Sture Källberg"

I Aftonbladet fortsatte och slutade texten så här:

"Tvål och liknande lyx är oöverkomligt dyrt för det stora flertalet i Indien. Maginfektioner och inälvsparasiter frodas följaktligen och sprids i oerhörd omfattning.

Sture Källberg"

Sydasienbulletinens redaktörer har alltså medvetet publicerat en förfalskad fotostatkopia. Juridiskt är det en allvarlig sak. Skadestånd i sådana fall brukar uppgå till en tusenlapp och ibland flera, beroende på publikationens upplaga. Men jag är inte intresserad av den sortens rättvisa.

Det som intresserar mig är att bulletinens redaktörer blivit upprörda av min artikel i Aftonbladet, såpass att de i sin kommentar försöker förneka en viktig del av den indiska verkligheten. Men dåliga saker försvinner inte bara för att man blundar.

Om det enorma antalet maginfektioner och parasitsjukdomar och den ohyggliga mängden för tidigt döda skall kunna minska i Indien måste befolkningen tvingas att använda latriner. Som Mahatma Gandhi predikade: Indierna måste åtminstone lära sig att använda en spade.

Sture Källberg

Varsågod! Här är Källbergs hela (stinkande) skitartikel! Vi undrar bara hur tvånget ska gå till och vilket tvångsmedel man kan använda för potträningsprogrammet?

Aftonbladet 16/1-80

Sture Källberg reporterar från Indien:

Indiskt skitande

På badstranden sitter en, två, tre indier på huk och skiter. Så har det varit även på andra havsstränder jag sett. Att skita i badvattnet är tydligen godkänt överallt i Indien.

Havet är fortfarande badvarmt här.

Det är alltså män som skiter, aldrig kvinnor.

I städerna är det också alltid män som pissar och skiter vid murar och väggar och buskar och träd. Indiska män är som hundar därvidlag. Ingen av dem är det minsta generad.

Männen på stranden sitter alldeles i vattenbrynet. Han närmast är just färdig och tvättar sig i rõven med vänster hand. Det är den orena handen.

Med den högra äter man — med fingrarna — för högerhanden är ren, åtminstone symboliskt vilket är viktigast här. Bakterier och liknande påfund intresserar inte hinduer.

Som min gamla farmor sa när hon fyllt 95: Jag har då aldrig sett såna där baktiller!

Han som just lämnat en lös hög efter sig på stranden går in köksvägen till en liten restaurang. Sannolikt jobbar han där. Att han skulle tvätta labbarna med tvål innan han börjar jobba igen är däremot osannolikt.

Tvål och liknande lyx är oöverkomligt dyrt för det stora flertalet i Indien. Maginfektioner och inälvsparasiter frodas följaktligen och sprids i oerhörd omfattning.

Sture Källberg

NORDOST-
Indiens oroliga hörn

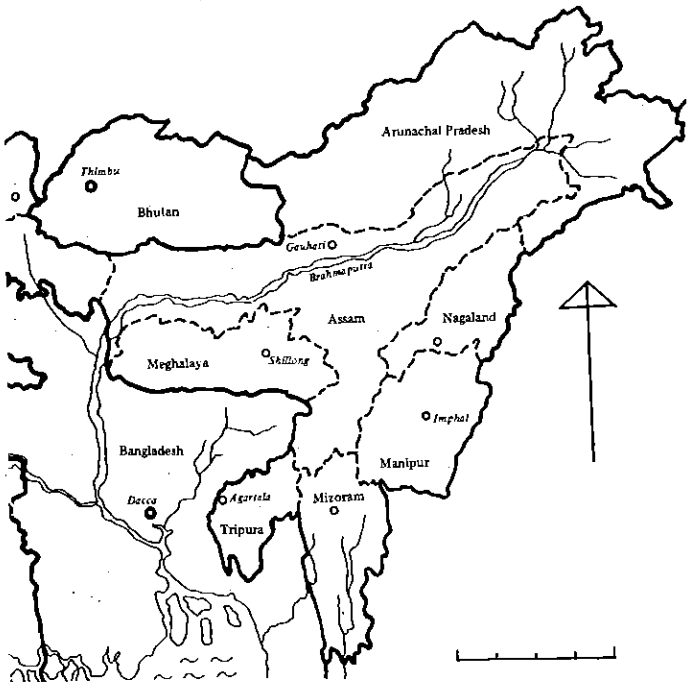

KARIN FRIDELL

"Död åt utlänningarna! Indiska armén ut ur Assam! Seger åt moder Assam!" Sådana slagord har sedan i somras blivit allt vanligare i Indiens nordöstra hörn, där de nationalistiska stämningarna också har resulterat i strypt oljeproduktion och en massiv "civil ohörsamhets-kampanj".

Redan en första blick på kartan antyder att det finns god jordmån för nationalism i Assam och de övriga sex delstaterna i nordost. Området gränsar till Burma, Kina, Bhutan och Bangladesh, och endast en smal landtunga förenar området med det övriga Indien. I detta område, stort som Norrland, bor 23 miljoner människor. De tillhör en mängd olika folkgrupper och har olika språk och religioner. Men en sak har de gemensamt: De uppfattar sig inte som "indier" och de kräver sina nationella rättigheter med allt mera militans.

Indiens nordöstra hörn består av den bördiga Bramaputradalen, på alla sidor omgiven av oländiga bergstrakter. På slätten bor sedan gammalt hinduiska folkgrupper som talar assamese, och i bergen finns ett stort antal stamfolk med sinsemellan olika språk och traditioner. Vissa av stamfolken blev omvända till kristendomen av baptistiska missionärer som kom i hälarna på de brittiska erövrarna på 1820-talet. Andra har olika naturreligioner eller är hinduer.

De brittiska kolonialisterna var i första hand intresserade av låglandet och de närmast angränsande bergstrakterna, där man anlade teplantager. Stamfolken i bergen tilläts till största delen leva sitt eget liv, även om engelsmännen hade posteringar där och ansåg sig ha rätt att "administrera" området som de ville.

Motsättningarna mellan slättinnevånarna och de många stamfolken i bergen har alltid varit stora, och även mellan de olika bergsfolken har det förekommit strider. Engelsmännen försökte med våld förhindra att bergsfolken gjorde raider ned på slätterna. Samtidigt motarbetade de, åtminstone i vissa fall, att penningutlånare och köpmän från slätterna drog in stamfolken i sina ekonomiska nät. Resultatet blev, att bergsfolken ända till självständigheten levde ganska avskilt från det "indiska" samhället. Bland Nagas förekommer t.ex inget kastsystem. Stamfolken deltog heller aldrig i självständighetsrörelsen eller Gandhis kongressparti.

När självständigheten närmade sig var det åtskilliga grupper i Brittiska Indien som inte ville ingå i den nya Indiska Unionen.

Muslimerna, under ledning av Muslim League, var de enda som lyckades få igenom sina krav, vilket ledde till att Pakistan bildades. Andra gruppers självständighetskrav motarbetades av den blivande indiska regeringen.

Nagaland — långvarig kamp för självständighet

Det kristna bergsfolket nagas, som lever på båda sidor om gränsen mot Burma, ansåg att deras område aldrig varit en del av Brittiska Indien utan i stället haft en särställning direkt under engelska kronan. Nagas föredrog att lyda under England framför att lyda under Indien, och det finns vissa planer på att göra deras område till en kronkoloni. När dessa planer gick om intet utropades Nagaland som en självständig stat den 14 augusti 1947, dagen innan Indiens självständighet. Nagalands självständighetsförklaring nonchalerades av de indiska ledarna, och sedan dess har det gått över 30 år av strider om makten över Nagaland.

Nagafolkets bergsområde gjordes till ett distrikt inom den indiska delstaten Assam, som dominerades av de för nagafolket främmande och förhatliga hinduiska slättborna. Men nagafolket gav inte upp. Deras organisation NNC (Naga National Council) höll 1951 en folkomröstning, där praktiskt taget hela folket röstade för ett självständigt Nagaland. Eftersom nagas sedan gammalt har ett ganska demokratiskt samhällssystem finns det all anledning att tro, att folk verkligen röstade efter övertygelse.

Men trots upprepade försök med förhandlingar och ohörsamhetskampanjer lyckades NNC och dess ledare A.Z. Phizo inte få något gehör för sina krav. Den indiska centralregeringen var naturligtvis rädd att släppa en enda bit av det etniska, språkliga och rasmässiga lapptäcke som utgör Indien. Ett självständigt Nagaland skulle komma att uppmuntra en mängd andra separatiströrelser runt om i landet — "släpper vi Nagaland idag så förlorar vi Västbengalen i morgon".

De massiva demonstrationerna mot central regeringen i Delhi visar utan tvivel att den assamesiska nationaliströrelsen har djupt förankrat stöd hos folket.

New Delhi gav alltså inte med sig utan försökte i stället avväpna Nagas genom att fängsla deras ledare. 1955 ledde konflikten till öppna väpnade strider, och sedan dess har det under långa perioder pågått gerillakrig i Nagaland. Befrielserörelsen har uppenbarligen haft stöd från en stor del av civilbefolkningen, och den indiska armén har använt samma metoder som USA gjorde i Vietnam: Befolkningen har stängts in i "strategiska byar", hela byar har blivit kollektivt bestraffade för enskilda bybors samröre med gerillan och det förekommer en mängd rapporter om grova övergrepp mot civila. Enligt Neville Maxwell från Minority Rights Group i London är dessa anklagelser så väldokumenterade att det finns all anledning att lita på dem så länge de indiska myndigheterna inte bevisar att de är osanna.

Men de påfrestningar som gerillakriget medfört har gjort det möjligt för de indiska myndigheterna att splittra motståndet. 1963 utropades Nagaland som en delstat inom Indiska Unionen, och nagas fick på det viset en något större lokal bestämmanderätt. Vissa grupper inom befrielserörelsen ansåg, att detta var ett steg i rätt riktning, utan att för den skull avsäga sig slutmålet: ett fritt Nagaland. Andra, som t.ex. NNC:s ledare Phizo hävdar fortfarande att Nagaland är en helt suverän stat som invaderats av Indien och att allt samarbete med Indien är förräderi.

Phizo och NNC:s traditionella ledarskap är nationalister som vill bevara eller återskapa ett traditionellt stamsamhälle på kristen grund. Men under de senaste åren har Phizos betydelse minskat, och den underjordiska rörelsen leds nu av maoister som t.ex. T. Muivah. Gerillarörelsen har också haft baser i Kina. Det finns nu rapporter som tyder på, att gerillaverksamheten börjar intensifieras igen, efter några år av relativt lugn.

Mizoram — "Aldrig en del av Indien"

Mizofolkets historia visar många paralleller med utvecklingen i Nagaland. Liksom nagas är mizos ett kristet bergsfolk, men till skillnad från nagas demokratiska samhällssystem har mizos mäktiga stamhövdingar, vilkas ställning ärvs från far till son.

När Indien blev självständigt blev mizofolkets område liksom Nagaland ett distrikt inom delstaten Assam. Trots att Mizos inte proklamerade någon självständighet 1947, så hävdar deras ledare Laldenga idag att "vi var aldrig en del av Indien — tills nyligen visste vi inte ens att Indien existerade" (*India Today* dec 1979).

Vid mitten av 60-talet utbröt ett välorganiserat uppror, som bekämpades brutalt av den indiska armén. Rebellerna lyckades dock pressa regeringen att 1971 göra Mizoram till "Union territory" — alltså näst intill delstatstatus. Ledarna i New Delhi var medvetna om den risk de tog: Kanske skulle de bli tvungna att dela upp Assam i ytterligare ett antal småstater för att tillfredsställa även andra bergsfolk. Och mycket riktigt, strax efter Mizoram bildades de nya staterna Mehgalaya, Manipur, och Tripura, samt ytterligare ett "Union territory", Arunachal Pradesh.

Denna bild, tagen 1967, visar en så kallad »skyddad by» i mizofolkets bergstrakter. Bildtexten som medföljde omtalar att den indiska militären skyddar byinvånare »från huvudjägare som tvingat dem att lämna sina gamla hem.»

Men trots att Mizoram fick en begränsad självständighet så fortsatte gerillastriderna. Det har nyligen rapporterats att den olagligförklarade Mizo National Front t.ex. tar upp skatt av befolkningen. Det har också deltagit i raider mot bengaler och andra icke-stamfolk i Tripura.

Mizo-gerillan har sitt basområdet i Chittagong Hill Tracts i Bangladesh, där de tilläts uppehålla sig mot att de bekämpar de buddhistiska stamfolk som där står i opposition mot Dacca-regeringen. Trots de många likheterna med situationen i Nagaland har mizos och nagas aldrig samarbetat. Förhållandet mellan de båda stamfolken har aldrig varit gott, och den indiska regeringen har spätt på ovänskapen genom att använda mizo soldater i kriget mot nagas.

Assam — Bengaler fördrivs

Även i Manipur, Tripura och Meghalaya har stamfolken tagit till vapen. Striden gäller framför allt att bli av med de bengaler, som dominerar dessa områden både politiskt och ekonomiskt. Den rörelse som sedan i augusti pågår i Assam har samma syfte. Dessutom kräver man där, att Assams stora naturtillgångar ska användas för att utveckla Assam i stället för att komma resten av Indien till godo. Även krav på total politisk självständighet har rests.

Rörelsen i Assam domineras av studenter som menar att var fjärde person i Assam — 5 miljoner — är "utlänningar" och bör kastas ut. De flesta av dem är bengaler. Många importerades till Assam redan av britterna för att, i kraft av sin bättre skolunderbyggnad, ta hand om näringsliv och statsförvaltning. Andra är hinduer från Östpakistan/Bangladesh, som har flytt undan våldsamma religionsförföljelser, krig och fattigdom. Dessutom finns muslimska bengaliska arbetare på teplantagerna.

Arbetslösheten i Assam är rekordhög, och den studentledda rörelsen hävdar, liksom i många andra länder, att "utlänningarna tar jobben ifrån oss". Framför allt är det då de högt kvalificerade arbetena man syftar på — de som den assamesiska eliten själv vill få tillgång till.

Men även om studenterna står i ledningen har de uppenbarligen en stor del av befolkningen med sig. Hundratusentals assameser har låtit sig arresteras i protest mot att "utlänning-

ar" får rösta. Skolor och universitet är stängda sedan över ett halvår. Bengaler som har bott i Assam i generationer står plötsligt utan möjlighet att försörja sig och hotas av att behöva lämna sina hem för en osäker framtid i ett land som inte vill ta emot dem. Många tusen har redan flytt, och ungefär hundra människor, assameser och bengaler, har dödats i oroligheter.

Men agitationen i Assam gäller inte bara "utlänningarna" utan har vidgats till att omfatta det faktum, att Assam utnyttjas av Indien. Bramaputraslätten är mycket bördig, och på Assams 756 teplantager odlas te för 2,5 miljarder kronor om året – 60% av hela Indiens teproduktion. Vinsten stannar hos köpmän i Calcutta och London, och ingenting kommer Assams statskassa tillgodo. Samtidigt är Assam helt beroende av spannmålsimport för att kunna hålla sin befolkning vid liv.

Råvarurikt och underutvecklat

Assam står också för 35% av Indiens oljeproduktion, men oljepengarna har inte på något sätt använts för att utveckla Assam. Tvärtom, råoljan förädlas i Västbengalen och Bihar, och i Assam finns ingen industri att tala om. Endast 4% av arbetsstyrkan arbetar i industrin, mot 20% för Indien som helhet. I Assam saknas en industriell infrastruktur: järnvägar, elektricitet, banker. Och varken centralregeringen eller näringslivet gör några investeringar. Detta beror delvis på rädsla – närheten till Kina gör att man är rädd att förlora sina investerade pengar.

Även jordbruket är mycket underutvecklat, även med indiska mått mätt. Resultatet är, att Assams medelinkomst ligger långt under Indiens redan låga genomsnitt.

Men det är långt ifrån säkert att separatiströrelserna i nordost verkligen vill ha en industriell utveckling. Många vill i stället återskapa ett traditionellt samhälle där den traditionella makteliten kan sitta i orubbat bo. Fientligheten mot bengaler bygger inte bara på deras dominans, utan är också en reaktion mot bengalernas politiska radikalitet. I Västbengalen regerar en CPM-regering under Jyoti Basu, och även på andra ställen har många bengaler övergivit kongresspartiet för att i stället stödja CPM. I Tripura, där bengalerna utgör mer än hälften av de 2 miljoner invånarna, har en CPM-regering lyckats konsolidera sig, och även i Assam har CPM gjort valframgångar. Dessutom har det CPM-kontrollerade fackförbundet CITU gjort stora framgångar bland arbetarna på Assams teplantager, till stor del muslimska bengaler. Den assamesiska överklassen har alltså all anledning att hetsa mot bengaler, även om oroligheterna inte kan förklaras enbart med detta.

Här får vi veta att:«Fredsälskande mizos, som förflyttats från sina hem av den indiska armén för att skyddas mot härjande stamkrigare, får ransoneringskort vid en ny och säker boplats. Hittills har 12,000 erhållit hjälp genom vad armén kallar Operation säkerhet.»

President J.R. Jayewardene

Mannen som skaffat sig bekymmer

THOMAS BIBIN

Sri Lankas tre år gamla konservativa regering har råkat in i stora ekonomiska svårigheter. Finansminister Ronnie de Mel tror att årets inflation blir 30% och han har varnat för att den kan rusa upp till 100% om några år. Orsaken är, säger regeringen, de kraftigt stigande priserna på den internationella marknaden och då framför allt oljepriserna. Men det är inte hela sanningen. En stor del av ansvaret måste regeringen ta på sig själv för de ohämmade utvecklingssatsningar man satt igång under de gångna åren. Framför allt gäller det utvecklingen av floden Mahaweli, det väldiga projekt som ska göra landet självförsörjande på elkraft och inom jordbruket (fr a ris) och som ska ge tiotusentals nya jobb (se Sydasienbulletinen nr 4/79).

Regeringen har nu skurit ner de planerade investeringarna i landet under 1980 med 40% och tidigare har man i etapper stoppat de fria risransonerna och tagit bort prislättnaderna på fr a ris, mjöl, socker och matolja. Man har också gjort flera försök att kraftigt begränsa de fackliga rättigheterna, men där har man än så länge inte haft några större framgångar. Orsaken är främst att det har bildats en stark facklig enhetsfront som hittills har avskräckt regeringen från dessa ingrepp. En annan orsak är att regeringspartiets egna fackföreningar är förhållandevis svaga. Men motsättningarna har skärpts, och när kontorsarbetare i huvudstaden Colombo nyligen genomförde protestmarscher under sina lunchpauser så överföllls de och slogs ner av regeringstrogna hejdukar. Den regeringstrogna fackföreningen Jathika Sevaka Samaja har dessutom redan hunnit bli ökänd för sina ligistfasoner.

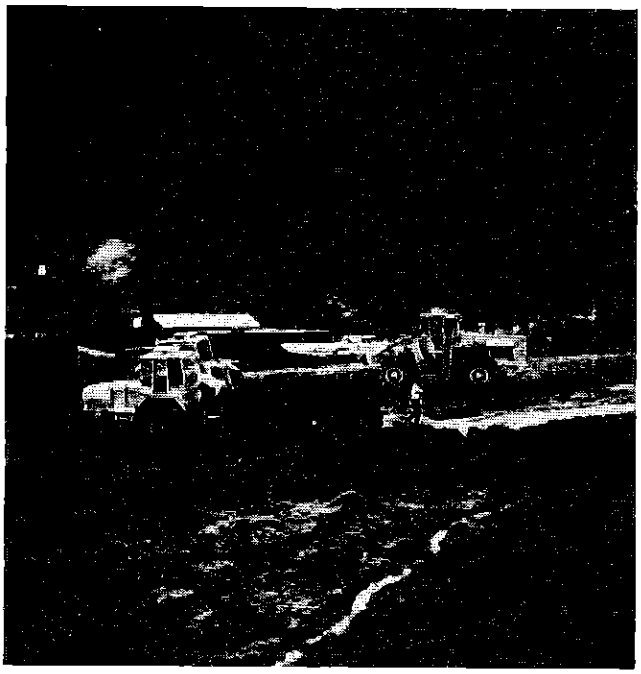

Kostnaderna för det s.k. Kotmali-projektet, som påbörjats av Skanska Cement, har stigit enormt, från 600 miljoner skr till 1,4 miljarder skr på ett år. Det är SIDA som betalar. President Jayewardenes olika utvecklingsprogram anses som lättsinniga och har redan lett till sociala nedrustningar.

Ökade utlandsskulder

En följd av den ohämmade investeringspolitiken och de storslagna utvecklingsplanerna är ökade utlandsskulder. Bara under 1979 mottog man c:a 6 miljarder kronor i utländskt bistånd, tio gånger mer än under något tidigare år. Det mesta går till Mahaweli-projektet vars kostnader nu har fördubblats sedan 1977, trots att man då räknade med kostnadsökningar.

Och nu har man börjat slå till bromsarna i Mahaweli-projektet. Regeringen har övergett sitt löfte att genomföra projektet på fem år och flera av delprojekten har ställts på framtiden. Det holländska konsultföretag, Nadeco, som för två år sen kom med en mycket kritisk granskning av förutsättningarna för detta jätteprojekt har nu i årsskiftet kommit med en slutrapport på över tretusen sidor. Rapporten undviker att kritisera regeringens undermåliga planer, men man pekar på bristen på förundersökningar och man manar till besinning. Redan i följebrevet till rapporten ges en välavvägd fingervisning om vad saken gäller: "Vi förstår att resultaten i vår studie kanske inte i alla avseenden motsvarar den brådska regeringen möjligen känner för att fullfölja det här projektet."

Nedeco föreslår en plan på tio år fr o m 1980, och man betonar att de fem senare åren måste planläggas ytterligare med ledning av vad man nu lär sig under de första åren. Man varnar också för en överbetoning av byggnationsdelen (dammar, tunnlar, kraftverk) på bekostnad av "down-stream"-verksamheten (jordbruket, de sociala satsningarna).

Kotmaleprojektet

Den första delen av Mahawelis utbyggnad är det s k Kotmaleprojektet, det damm- och kraftverksbygge som påbörjats av Skånska Cementgjuteriet och som betalas med svenska biståndspengar. Vi har tidigare rapporterat om denna mångmiljonaffär som trumfades igenom av den svenska regeringen (Ullsten & Blix) över huvudet på vår riksdag och SIDA, och i strid mot biståndsavtalet mellan Sverige och Sri Lanka (se Sydasienbulletinen nr 2/79). Det är nu dags att göra en första summering av det här projektet.

För omkring ett år sedan räknade man med att hela Kotmaleprojektet skulle kosta omkring 600 miljoner skr (förarbeten, tunnlar, damm samt kraftstation). Idag är kostnaderna uppe i nära 1,4 miljarder skr. Och i slutet av förra året tecknade Skånska Cement kontrakt med Sri Lanka för att göra förarbetena (vägar, bostäder m.m.) och bygga de tunnlar som ska avleda flodvatten till kraftverket. Svenska biståndspengar betalar affären trots att den aldrig gick ut på anbud som biståndsavtalet föreskriver. Dessutom lovade de dåvarande biståndsministrarna Ullsten och senare Blix att Sri Lanka kunde räkna med dessa pengar, även efter det att det nuvarande biståndsavtalet går ut 1982.

Idag räknar man med att kostnaderna för förarbeten och tunnlar kommer att kosta 400 miljoner skr enligt uppgifter från SIDA. SIDA säger också att man nu förhandlar om dammbygget, ett bygge som kommer att kosta 600 miljoner skr (SIDA deltar inte i dessa förhandlingar). Svenska biståndspengar förespeglas också här, och det är högst osäkert om bygget kommer att gå ut på anbud. Kraftverket, slutligen, kommer att kosta 260 miljoner skr. Men här blir det antagligen anbud, och därmed är det inte alls säkert att det blir ett svenskt bygge.

I det krisläge som nu uppstått i Sri Lanka är det svårt att överblicka resultaten av det nedtrappade men fördyrade Mahaweliprojektet. President Junius Jayewardenes ord om "välfärd *eller* utveckling" väcker säkert stor oro hos det lankesiska folk som nu får betala regeringens vidlyftiga planer med sin synnerligen blygsamma »välfärd».

LÄSTIPS

För de som vill läsa mer om utvecklingen i Afghanistan kan vi uppmärksamma följande skrifter. *Marxistiskt Forum* nr 2/1980. *Vad händer i Afghanistan,* av Håkan Blomqvist (utgiven av Bokförlaget Röda Rummet). *Kommentar* nr 2/1980 och nr 5-6/80. Carl-Johan Charpentiers bok *Mellan Mecca och Moskva* (utgiven av Arbetarkultur). Och när vi en gång håller på vill vi rekommendera Jan Myrdal och Gun Kessles artikel i *FiB/Kulturfront* nr 9/1980 om de beväpnade plutonerna i Andra Pradesh i Indien.

'INTE FÖRTJÄNA, UTAN TJÄNA VARANDRA'

Kooperativa Förbundets gamla motto

JONAS SÖDERBLOM & HAMMETT MURPHY rapporterar från ett beedikooperativ

I Sydasienbulletinen 1/79 berättar den indiska journalisten Anil Avachat om tobaksarbetare i staden Nipani, delstaten Karnataka. För oss blev det en chock att läsa om tobaksarbetarnas mardrömsliknande arbets- och levnadsförhållanden. Vi hade varit i Indien tidigare och lärt oss uppskatta beedies, men så vitt vi kan minnas tänkte vi inte ett ögonblick på beedieproduktionen, eller på de människor som rullar beedies. Det var alltså skakande att läsa om oerhörda långa arbetsdagar, svältlöner och människoovärdiga bostäder; om sexuella övergrepp på kvinnliga arbetare, om grasserande sjukdomar, om övergivenhet.

När vi på nytt besökte Indien fick vi höra talas om ett beediekooperativ i delstaten Kerala där situationen skulle vara annorlunda. Tipset fick vi från en högre tjänsteman hos Ganesh Beedies, ett jätteföretag som tillämpar en beediproduktion liknande den som Anil Avachat beskrev. Den här tjänstemannen har länge gått och förfasat sig över beedirullarnas förhållanden vid Ganesh Beedies. Han uppmanade oss att fara till Kerala för att kunna se hur beedirullning alls inte behöver likställas med förtryck och fattigdom.

Det var i den nordkeralska staden Cannanore vi lärde känna *Dinesh Beedies* – eller som det heter på riktigt *Kerala Dinesh Beedi Workers' Central Co-operative Society*. Där träffade vi och diskuterade med både företagsledning, arbetare och fackrepresentanter. Vi besökte arbetsplatser och en gång åkte vi hem till en beedirullare. Det var en värld som väldigt lite liknar de kuvade och utsugna tobaksarbetarnas i Karnataka.

Dinesh Beedies kom till år 1969. Tills då arbetade beedirullarna och packerskorna i distriktet Cannanore vid företag som Ganesh, Bharath och Durbar. Lönerna var mycket låga; "förmåner" existerade inte. Men man jobbade gruppvis i speciella arbetslokaler. Detta underlättade facklig verksamhet och Keralas tobaksarbetare var välorganiserade.

Det hör till bakgrundsbilden att centralregeringen i New Dehli år 1966 stiftade en lag, den s.k. *Beedi & Cigar Workers (Conditions of Employment) Act*, för att reformera och reglera arbetsförhållandena i beedi-industrin. Genom denna arbetslagstiftning skulle landets tobaksarbetare få en mini-lön, betald semester, barnledighet och andra förmåner. Men det var delstaterna som skulle tillämpa den nya lagen. Ingen gjorde det.

Lagen trädde först i kraft i Kerala. Det var 1968 då delstatsregeringen meddelade att arbetslagen skulle tillämpas. Kerala hade nyligen haft val som förde en progressiv koalition, ledd av Communist Party of India (Marxist), till makten. Många röster hade kommit från tobaksarbetarna som till stor del var vänstersympatisörer. Före valet hade beedirullarna och packerskorna agiterat för att Beedi & Cigar Workers (Conditions of Employment) Act skulle tillämpas, så en av den nya vänsterregeringens första åtgärder var att genomdriva lagen.

Men Ganesh Beedies och de andra beediföretagen såg på ut-

vecklingen med växande olust. De bestämde sig då att flytta produktionen till en annan delstat, där beediarbetarna inte var organiserade och där man kunde räkna med statlig återhållsamhet. Efter femtio års produktion i Kerala alltså stängde Ganesh Beedies sina fabriker och kastade 12.000 tobaksarbetare i distriktet Cannanore ut i arbetslöshet.

Kooperativet bildas

En sådan plötslig och omfattande arbetslöshet skulle ha knäckt distriktets ekonomi, men delstatsregeringen utarbetade en plan för att bilda ett kooperativ och fortsätta produktionen. Tjugo s.k. basorganisationer organiserades i olika byar i distriktet. Alla de 12.000 arbetslösa beediearbetarna skrevs in som medlemmar i kooperativet. Medlemsavgiften var 20 rupier – eller bara en rupie om man inte hade råd med mer.

En "central organisation" med ansvar att mobilisera kapital, anskaffa råmaterial och att sälja och distribuera beedies bildades också.

Man ordnade en ny tobaksblandning, hittade på namnet Dinesh och satte igång produktion i liten skala. Men det blev svårt för det nystartade kooperativet att införa och lansera Dinesh Beedies på marknaden. I Kerala säger man att beedie-rökaren är mycket trogen "sitt" märke och konkurensen är hård. Dessutom tog det tid för produktionsapparaten att komma igång och fungera bra, så de första två till tre åren var inte lätta.

Ett lyckat inslag i lanseringen var att ge en ask tändstickor till kunden varje gång han köpte Dinesh. Reklamkampanjen pågick i några månader och ledde till att Dinesh fick in en fot på marknaden. Sedan dess har försäljningen bara ökat och nu är Dinesh det helt dominerande beediemärket i Kerala. Man har till och med börjat sälja så smått i grannstaterna Karnataka och Tamil Nadu, och inom kort kommer kooperativet att börja produktion i Karnataka.

När Dinesh beediekooperativet började sin produktion i 1969 kunde bara 3.000 av de 12.000 medlemmarna sättas i arbete. Efter inledningsåren kunde fler och fler medlemmar beredas plats. Återanställningstakten var 2.000 per år. Vid årsskiftet 1975-76 hade alla de 12.000 arbetare som sparkats 1969 jobb igen. Därefter har expansionen fortsatt och kooperativet har värvat 8.000 nya medlemmar. Nu finns det 20.000 arbetare vid Dinesh Beedies.

1979 uppgick den dagliga produktionen till 17,5 miljoner beedies per dag.

Vid Dinesh sker all produktion i fabriker, som är spridda i byar runt om i Cannanore-distriket. Fabriksproduktion av beedies är mycket sällsynt i Indien. Endast i Kerala och på en del ställen i

Tamil Nadu rullas beedies i fabriker. Annars lägger arbetsköparna ut produktionen i hemmen för att kringå gällande arbetslagstiftning och försvåra facklig verksamhet.

I byn Kakkad besökte vi Dinesh-fabriken, ett stort hus i gammalt, mörkt trä. Där arbetade omkring 140 personer. Alla beedierullare var män och de flesta packare kvinnor. Alla var vuxna. Dineshkooperativet menar att barnens plats är i skolan. För att få bli medlem måste man ha fyllt 18 år och dessutom vara utlärd som rullare.

Fabriksbyggnaden är indelad i två avdelningar, en för rullning och en för packning. Det finns också ett rosteri. Arbetet är utlagt på ackord. Enligt förmannen rullar en genomsnittlig arbetare omkring 1.300 beedies om dagen. En "expert" når upp till 1.500-2.000 om dagen. Lönen är 7,95 rupier (ca 4 kr) för 1.000 beedies. De som inte rullar, t.ex lastbilschaufförer och de som rostar beedies, går på daglön och tjänar mellan 10–12

rupier om dagen. Förmännen (som kallas "mastri") tjänar mellan 300-400 rupier i månaden, alltså inte mycket mer än arbetarna.

Lönerna vid Dinesh är högre än vid andra beedie-företag (ett undantag tar vi upp senare). En rullare vid Ganesh Beedies, t.ex., tjänar 6,40 per tusen rullade beedies. Ändå går Dinesh med vinst – och arbetarna har dessutom förmåner. Vinsterna vid de privatägda företagen måste alltså vara enorma.

Beediproduktionen

Arbetet vid Dinesh Beedies Kakkad fabrik sker i ett vansinnigt uppdrivet tempo – imponerande och förskräckande på samma gång. Fingerfärdigheten var det imponerande; arbetstempot tog andan ur oss.

En beedie består av ett speciellt tillskuret blad från *Kendubusken*. Man lägger en knypa tobak på bladet och rullar sedan ihop det till en ungefär 5 cm lång strut. Beediens smala ända knyts ihop med en tråd, och så är den färdig.

Rullarna börjar dagen med att klippa blad till rätt storlek, något som tar 2-3 timmar. Sedan sätter rullningen igång. Arbetarna sitter bredvid varandra i rader, var och en med omkring en kvadratmeter för sig och sitt material. De sitter där framåtlutande på bastmattor på golvet eller på låga bänkar och rullar för brinnande livet. Belysningen är svag och rummet olidligt hett. Fläktar finns inte – de skulle bara blåsa omkring materialet. Den enda ventilation som finns sker genom fönster.

Det stillasittande arbetet sätter sina spår. Stelhet i fingrarna och armbågarna, lungåkommor på grund av tobaksdammet, nedsatt syn, och hemorrojder är vanliga yrkessjukdomar. Men hur dåligt det här än låter så ska man komma ihåg de ännu värre förhållanden som Anil Avachat rapporterade om – förhållanden som är de klart dominerande inom beedie-industrin.

Förmåner

Inte bara när det gäller lön och miljö är förhållandena vid Dinesh bättre än landet i övrigt. Arbetarna vid kooperativet har även en del förmåner, som lediga söndagar med betalning och åtta helgdagar, som självständighetsdagen och första maj. Den betalda semestern räknas efter antalet arbetsdagar – en semesterdag för tjugo arbetsdagar. Detta är förmåner som Indiens övriga tobaksarbetare bara kan drömma om. Kvinnorna får tre månaders betald ledighet i samband med förlossning. Vid dödsfall får de efterlevande 5.000 rupier. Denna livförsäkring bekostas av varje Dineshmedlem med en rupie i månaden. År 1978 betalades den här försäkringssumman ut till 58 familjer.

Direkt pension finns däremot inte vid Dinesh Beedie-kooperativet. Istället betalas en gratifikation motsvarande 15 dagslöner per arbetat år. Det förväntas att tobaksarbetaren slutar jobba vid 60 års ålder. Men utslagningen är stor i tobaksbranschen, t.o.m vid Dinesh. Enligt fackföreningens ordförande, C. Kannan, orkar bara hälften arbeta till de blir 60.

C. Kannan är inte bara den lokala fackledaren utan även All-India ordförande för de organiserade tobaksarbetarna. Och olikt många indiska fackföreningsledare är C. Kannan ingen utomstående, utan har kommit upp genom leden. Han rullade beedies i femton år och har jobbat mycket, både fackligt och politiskt, som Communist Party of India (Marxist) representant på kommunal och delstatsnivå. Efter några dagar i hans sällskap förstod vi att C. Kannan är en välkänd och högt uppskattad arbetarledare.

Det var hans idé att vi också skulle besöka *Sadhoo Beedies*, ett privat företag, för att kunna se hur en stark fackförening kan skapa bra förhållanden även inom den privata sektorn.

Sadhoo Beedies har omkring 12.000 anställda i Kerala och alla jobbar fabriksmässigt. (I grannstaten Karnataka finns det

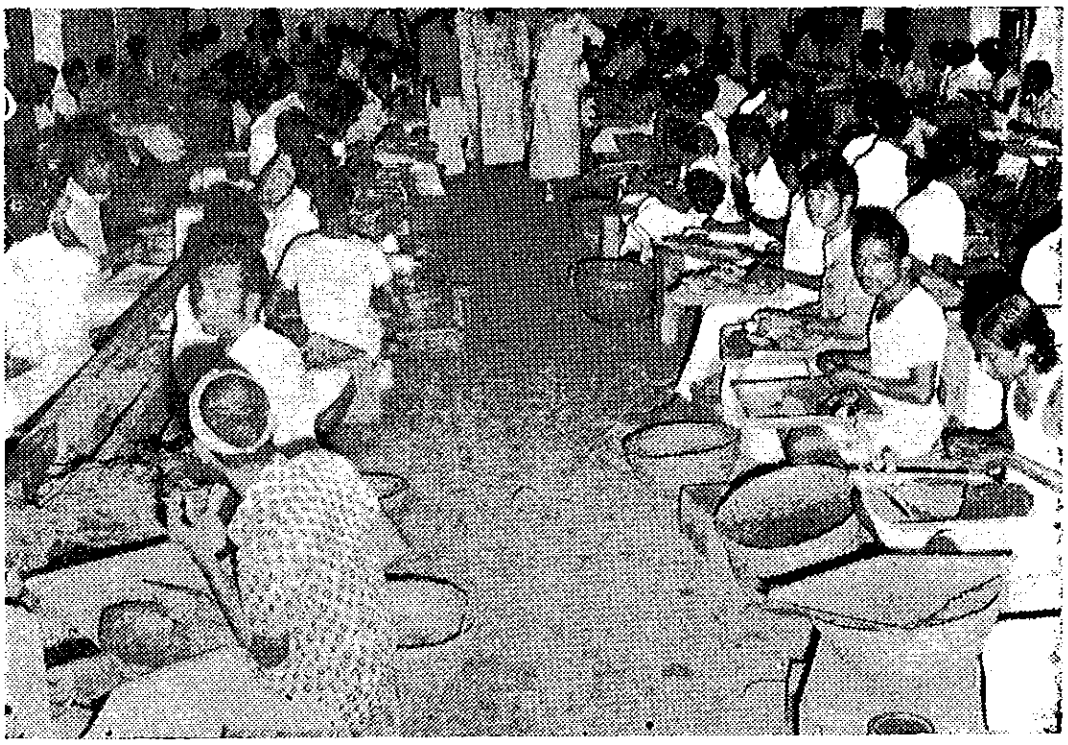

Beediarbetet sker med ett mycket högt uppdrivet tempo. Stillasitandet leder till yrkeskador, som t.ex. stela ledar och hemorrojder.

10.000 människor som jobbar på Sadhoo, men där är de oorganiserade och där tillämpas ej Beedi & Cigar Workers (Conditions of Employment) Act.)

Enkla redskap används för att blanda de olika tobakssorterna. Det är mest kvinnor som ansvarar för denna del av produktionsledet.

På grund av det att tobaksarbetarnas fackförening är så stark i distriktet Cannanore är arbetet och förmånerna vid Sadhoo detsamma som vid Dinesh Beedies. Lönerna, däremot, är faktiskt högre. Detta beror på att lärpojkar används vid Sadhoo. Dessa pojkar knyter ihop beedies åt rullarna – som därmed hinner rulla fler beedies än man gör vid Dinesh. Befriad från knytmomentet i arbetet kan en skicklig beedierullare vid Sadhoo rulla upp till 2.500 beedies om dagen. Det blir nästan 20 rupier i förtjänst – en förhållandevis hög lön i dagens Indien.

Det var vid en av Sadhoo Beedies arbetsenheter vi träffade C. Balan, en pigg 65-årig beedierullare och gammal kamrat till C. Kannan. Han berättade om för oss att han blev utlärd beedierullare året då "flygplanet kom till Cannanore" – alltså 1929. Innan dess var han lärling i 4 år.

Många års sparande har lett till att C. Balan och hans familj nyligen kunnat bygga ett eget hus för 20.000 rupier. C. Balans vuxne son är också beedierullare och två kvinnor i familjen bidrar till försörjningen genom att spinna garn. En symaskin i huset är också en viktig inkomstkälla.

Bortsett från Balan-familjens småbarn, finns också de två lärpojkar som jobbar ihop med C. Balan och hans son. Det är brukligt i Kerala att lärlingarna bor hos sina rullare som familjemedlemmar. De får också »25-30» rupier i månaden som fickpengar från sina läromästare.

C. Balans hus visade sig vara en fin fyrarummare i den röda coralsten som förekommer längst Indiens västkust. Elektricitet var indragen. Enligt fackledaren C. Kannan har somliga beedierullare i Cannanore ännu bättre hus, andra sämre.

Det var roligt för oss att träffa C. Balan och hans stolta familj. C. Balan själv var mycket mån om att vi skulle förstå att det bara var genom facklig kamp han hade lyckats skaffa sig sitt välstånd. Han ville att vi skulle ha klart för oss att beedierullning annars är ett helvetesyrke.

Många tror att det är tobaksbladet som är beedies hölje. Men det är egentligen bladen från den s.k. *Kendubusken* som används. Kendubusken växer vilt i de västligaste delstaterna Andhra Pradesh, Madhya Pradesh och Orissa. Busken är mycket svår att kontrollera och kan lätt bli denna viktiga buske inte kommersiellt odlad. Man skördar buskarna endast genom att beskära dem före monsunperioden.

Bladen skördas av skogarnas stamfolkning och oberörbara (läs: harijans, om man föredrar socialgrupp 3). Skörden organiseras av skogsmyndigheter eller entreprenörer.

Om man kan tala om en mans insats när det gäller Dinesh Beedies framgång, så ska man nämna Mr. Balan, kooperativets *Chief Taster* – han som väljer ut tobakssorterna och bestämmer blandningen.

Mr. Balan är på resande fot tre månader om året i Kenduområdena och tobakstrakterna i Gujarat, för att kolla kvaliteter och göra uppköp. Det är denne finsmakares bedömning som har lett till att Dinesh Beedies är landets i särklass bästa beedie.

JS&HM

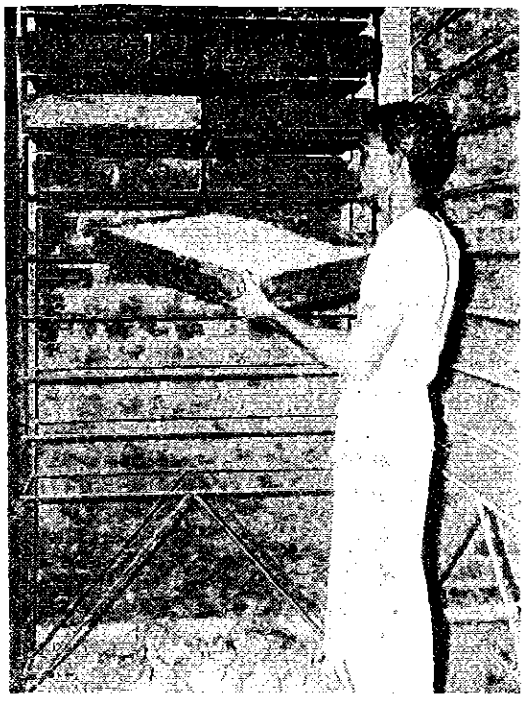

De färdigrullade beedies rostas i små rum som uppvärms med träkol.

Svälten göder jordägaren

Ända sedan självständigheten 1971 har svältkatastrofer varit ett gissel för Bangladeshs folk. Kan fattigbonden gardera sig mot svälten? Vad gör han när svälten står för dörren? Situationen utnyttjas oftast på ett mycket hänsynslöst vis av storjordägare och maktelit som kontrollerar livsmedelsutbudet. Fattigbonden tvingas först skuldsätta sig, för att kunna föda sin familj, för att sedan sälja lösöre och till sist även den lilla jordbiten.

BRAC (Bangladesh Rural Advancement Committee) är en icke-statlig bangladeshisk organisation, som bl a arbetar med alfabetiseringsprogram och landsbygdsutveckling. Organisationen har vid flera tillfällen organiserat katastrofinsatser vid hungersnöd eller översvämningar. När man i mitten av 1979 ånyo uppmanades bidra i en liknande situation beslöt man att låta de drabbade själva få komma till tals och ge sin förklaring till den uppkomna situationen.

I gruppdiskussioner med deltagare från de hårdast drabbade områdena fördes därför samtal kring vissa frågor som BRACs forskare var intresserade av. De senare styrde dock inte samtalen, utan huvudsyftet var att ge deltagarna största möjliga frihet att uttrycka sina åsikter och ta upp de ämnen som de ansåg viktigast. Värdet med denna form av "deltagande forskning" är att den försöker minimera förutfattade meningar och fördomar hos forskarna, som oundvikligen återspeglas i frågeformulär och andra undersökningar där frågorna är bestämda på förhand.

I skriften *"Peasant Perceptions: Famine"* från juli 1979 redogörs för dessa samtal. Det första kapitlet följer nedan i översättning.

Hungersnöd föregås av naturfenomen som människan inte kan kontrollera – försenade regn, dålig skörd, översvämningar. Något av dessa kan störa det komplicerade och intensiva brukningsmönstret som är vanligt i Bangladesh. Livsmedelskedjan är så lång och ömtålig att varje obalans i cykeln lätt kan leda till brister. Ju allvarligare rubbning desto större blir knappheten vid slutet av cykeln. Det tycks vara så att de människor som är beroende av maten är utlämnade till elementens förbarmande. Om naturkrafterna är välvilligt inställda kommer det att finnas mat för alla och om naturen inte samarbetar blir det kanske allmän hungersnöd och död.

Denna typ av tolkning avspeglas i de jordlösas inledande svar. De tycks resignera inför ett öde som är förutbestämt för dem. Det verkar som om de inte har några andra föreställningsbegrepp för att behandla denna sorts fenomen. De vet inte ens hur de skall börja förklara hur sådana situationer uppstår och varför de förvärras. Det vore lätt att efter en kort och ytlig diskussion dra slutsatsen att de jordlösa i Bangladesh bara kan uppleva svälten som ödets verk, omöjlig att påverka och bortom mänsklig inblandning. Så är emellertid lyckligtvis inte fallet.

När man etablerat ett mer jämlikt förhållande till de jordlösa och försiktigt börjar försöka få mer genomträngande svar förundrar man sig över den genomgripande och sofistikerade förståelse de har när det gäller en av de viktigaste förklaringsfaktorerna. Det är ett element som ibland undgår även samvetsgranna forskares uppmärksamhet – nämligen att den mänskliga faktorn har en avgörande betydelse för hur allvarligt de jordlösas lidande blir vid en hungersnöd. Det är över denna mänskliga manipulation av en redan skärpt situation som de jordlösa kan kasta nytt ljus. De avslöjar hur det inom bysamhället finns en struktur av relationer som förhindrar att svältens härjningar delas lika av alla samhällsmedlemmar. Relationerna är tvärtom sådana att de kan utnyttjas för att ytterligare intensifiera polariseringen mellan dem som är rika och inflytelserika och dem som är i ett beroendeförhållande.

Storjordägarna hamstrar

De jordlösa börjar att förklara hur livsmedelsbristen förvärras genom hamstring. Stora jordägare, regionens mäktiga elit, tenderar att handla på ett gemensamt sätt och därigenom bilda en "informell kartell", som mer eller mindre har monopol över livsmedelsutbudet. När livsmedelsbristen pga någon naturkatastrof börjar bli överhängande lagrar de stora jordägarna sina tillgångar i väntan på att priserna skall stiga. Våra diskussioner, som genomfördes i slutet av en torkperiod i juli 1979, var fyllda av exempel på detta.

En annan påfrestning för de jordlösa orsakas av den minskande produktionen. Den minskar den mängd arbete som behöver utföras på fälten, vilket i sin tur leder till ett överskott av arbetskraft – den enda resurs de jordlösa har. Lönenivån faller allt-

När svälten står för dörren tvingas familjen sälja sina värdefullare köksredskap och eventuella smycken och kläder. *FOTO: Eva Asplund*

så och arbetarna finner sig åter utlämnade åt sina arbetsgivare – jordägarna.

De värsta resultaten av denna situation berättar de jordlösa från Rangpur och Jamalpur om. Dagslönerna där låg i juli 1979 mellan en och två taka (någonstans mellan 25-50 öre) samt ett eller två mål mat. Ibland fick arbetarna också en mindre mängd okokt ris att ta med hem på kvällen. En av deltagarna berättade att han fick "panta" (kokt ris fuktat i vatten) till frukost, "khichuri" (av vete) till lunch och ett halvt kilo "kaun" vid dagens slut. Han förklarade att om han fått ett mål mat på kvällen hade han förmodligen ätit mer än ett halvkilo. Arbetsgivaren ser alltså till att minimera sina utgifter för arbetskraften. Förutom dessa mål mat hade han en dagslön på en taka, som han skulle försörja sin familj på. Rispriset i det området var sex taka/kg i juli 1979.

Situationen verkar vara endast obetydligt bättre i Comilla, i östra Bangladesh och Dacca, medan de jordlösa från Jessore, sydvästra Bangladesh är i en något bättre position.

Försäljning av lösöre

Deltagarna från de hårdast drabbade områdena berättar om fruktansvärda påfrestningar. Den enda möjliga utvägen för dessa människor är att börja sälja sina ägodelar. Först koncentrerar sig familjen på att sälja flyttbara saker, hushållsredskap eller eventuella värdesaker. De jordlösa berättar hur de kringgärdas av nästan oöverstigliga hinder. Det desperata behovet av att få tag i kontanter för att föda familjen samverkar med det faktum att de enda som är tillräckligt rika för att kunna köpa är de stora jordägarna. På så sätt öppnar sig en ny möjlighet till exploatering. Den allmänna tendensen är att de landlösa pantsätter sina ägodelar hos penningutlånarna – som ofta är de samma som storjordägarna--och får ett lån. Deras hopp är naturligtvis att lånet en dag skall vara återbetalt och föremålet återfås. Det händer så gott som aldrig. Räntan på lånet är oftast så hög att låntagaren knappast har någon chans att betala igen skulden inom avtalad tid. Misslyckas han övergår föremålet i långivarens ägo. Den ursprungliga lånesumman motsvarar vanligen mindre än halva värdet av det pantsatta föremålet. För denna "frikostighet" förväntas låntagaren vanligen känna stor tacksamhet och anses från detta tillfälle stå i ett underordnat förhållande gentemot långivaren. Sociala beteendenormer spelar här in för att reglera deras inbördes förhållande.

En av de jordlösa från Rangpur berättar om ett tillfälle då en äldre kusin pantsatt ett par örringar hos en rikare släkting. Trots att han till slut betalat tillbaka totalt 350 taka kunde han inte be sin släkting att få ringarna tillbaka för att inte bryta den förtegenhet som förväntas av en person som står i tacksamhetsskuld till någon annan. Dessutom gruvade han sig för den dag då han kanske måste vända sig till sin släkting igen för ett nytt lån och ville inte riskera sina framtida möjligheter genom att verka för självsäker.

Priset på pantobjektet bestäms av långivaren till mellan hälften och en tredjedel av dess värde och räntan kan vara upp till 300% per år. De fattigas belägenhet är emellertid ofta så desperat att de är nöjda t.o.m. med dessa villkor. De börjar vanligen med att pantsätta de föremål som de kan undvara--prydnader och eventuella smycken. Senare, när behovet av mer och mer kontanter övergår i panik, pantsätts eller säljs alla hushållsföremål till vilket pris som helst.

När allt lösöre av värde sålts återstår endast att pantsätta den lilla jordbiten. *FOTO: Eva Asplund*

Jorden intecknas

Storjordägarna håller naturligtvis ögonen öppna för möjligheten att öka sitt jordinnehav och börjar uppmana dem som har små jordbitar att sälja. Detta sker utan svårighet eftersom de små jordägarna också behöver kontanta medel som tillskott till sina otillräckliga inkomster. Dessutom vill de inte göra något motstånd mot dem de är beroende av för anställning. På så vis utnyttjas en svältsituation, då de fattigaste gruppernas behov av pengar är desperat, av de stora jordägarna för att påskynda jordkoncentrationen till deras förmån. Dessutom befinner de sig i en position där de kan bestämma priset, och jorden byter ägare till priser som är mindre än hälften av det normala. Även jorden intecknas vanligen snarare än säljs direkt, men ytterst sällan får den ursprunglige ägaren tillbaka marken.

Detaljerna i ägoöverföringen varierar. I ett speciellt fall i Comilla i början av 1979 var en man tvungen att inteckna en liten jordbit värd 500 taka för endast 150 taka. Han hade snart förbrukat dessa pengar på livsmedel och återvände till markägaren för att låna litet mer pengar. Han fick då beskedet att han skulle få låna en ytterligare summa endast om han fränsade sig all rätt till marken. När han efter denna episod återigen behövde pengar var han tvungen att ta anställning hos jordägaren för en dagslön på 3 taka. I normala fall låg lönen på 10 taka per dag. Jordägaren hävdade tydligen att eftersom det var svåra tider hade han inte råd att betala högre lön trots att det var känt att han hamstrade ris i väntan på prisstegringar.

I vissa fall börjar folk sälja fruktträd eller bamburör. Somliga försöker utöka sina inkomster genom att samla ved för att sälja som bränsle. När möjligheterna för anställning lokalt blir sämre och folk inte har fler föremål att sälja, börjar många fundera på att flytta till större orter i hopp om att finna arbete. Det leder till allvarliga störningar när familjeöverhuvudena lämnar familjen och ger sig av mot ett osäkert mål. Oron för deras återkomst fördubblas och ibland blir familjer som lämnats kvar helt strandsatta.

Flykten till stan

I vissa fall rapporteras om personer som emigrerat från Jessore till Indien för att söka arbete. Somliga som flyttat återvänder regelbundet för att lämna sina förtjänster till familjen. I andra fall tar de kvinnor som stannar kvar tjänst i de rikare hushållen där de sköter de dagliga sysslorna eller bereder ris. De är tvungna att klara sig på resterna efter de rikas måltider.

När situationen förvärras tillgriper folk alltmer extrema åtgärder. En kvinna i Rangpur stod inte längre ut med sina hungriga barns skrik utan hängde sig trots att barnen därmed lämnades utan vård. Människor blir medvetna om att deras barns hälsotillstånd blir allt sämre, men har inte råd med någon medicinsk hjälp åt dem. I Rangpur ökar brottsligheten och från Jamalpur rapporteras om en kvinna som övergått till tiggeri efter att ha sålt sina fyra barn. Andra kvinnor övergår till prostitution för att försörja sig. De jordlösa talar ofta om en förlorad normkänsla och en oförmåga att förstå vart man skall vända sig. Som en av dem sade: "Båten flöt, men nu har den sjunkit. Vi ser ett ändlöst hav runt omkring." Och en annan: "Vi ser bara mörker framför oss." En skomakare i Jamalpur som inte kunde få tag i fler hudar på marknaden började systematiskt förgifta korna i sitt område.

Denna känsla av total hjälplöshet återberättas om och om igen, men hela tiden uttrycks en fientlighet mot de rika jordägarnas handlande. De anklagas upprepade gånger för att hamstra ris, för att vara i maskopi när det gäller att komma över mark till låga priser och för att exploatera de jordlösas arbetskraft till lägsta möjliga löner. De hålls ansvariga för att allvarligt försämra de redan svåra förhållandena.

Sista steget i utarmningsprocessen för fattigbonden är att ta anställning för svältlön hos någon storbonde.

FOTO: Eva Asplund

SOM OM TIDEN STOD STILLA...

BOEL THULIN

Ur tre toner – en hög, en låg och en mittemellan – har all melodi utvecklats. Här i västerlandet gick utvecklingen över hymner med ett tonomfång på fyra-fem toner till gregoriansk sång och senare musik där olika melodier kombineras i flerstämmiga sånger. I Indien utökades tonförrådet tidigt till fem toner och sedan till sju. Liksom hos oss började man där skapa ordning i musiken genom att urskilja och ge namn åt melodislingorna. Denna är ursprunget till Indiens ragor.

Den första musik jag hör i Indien gör mig rädd. Jag väcks abrupt av skrikiga, skrällande toner från ett blåsinstrument och av frenetiska slag på en trumma. Det är mörkt och jag kan inte orientera mig vare sig i tid eller rum. Jag ligger på golvet, på en bastmatta. De skräniga tonerna jagar för ett ögonblick upp panikkänslor inom mig. Så återvänder medvetandet sakta. Jag befinner mig i ett kalt rum i ett gammalt förfallet brahminhus i en by i södra Indien. Jag är trött och utmattad efter att i tre dygn ha färdats från Lund i Skåne hit till Marudur i Tamil-Nadu.

Förklaringen till det obehagliga uppvaknandet fick jag senare samma dag. Vi var inne i margazhi-månaden, en ond och farlig tid. En tid då illvilliga och hotande makter härskar. Allra farligast är de strax före gryningen. Då försöker man skrämma bort dem. Det görs med musik. I det här fallet kom den från en grammofon försedd med kraftiga högtalare som nådde ut över hela byn. Instrumenten jag hört var *nadasvaram* och *thavil*. Nadasvaram liknar till klang och utseende vår oboe eller kanske ännu mer oboens föregångare, skalmejan. Det är ett instrument för utomhusbruk. Den hårda, skräniga tonen skall skrämma och fördriva andarna. Skalmejan hade nästan samma funktion här i Europa. Den användes i krigiska sammanhang för att inge fruktan hos fienden. Thavil är en ganska stor, trind trumma som slås med en böjd liten pinne på ena ändan och med handflatan på den andra.

Mitt nästa möte med Indiens musik blev stillsammare. En helig man kommer och tigger utanför vårt hus. Han är gammal. Skägg och hår hänger tovigt i gråvita testar långt ner på den bara överkroppen. På huvudet har han en krans av gröna kvis-

En nadasvaram spelman

tar. Han säger ingenting, han sjunger istället. Det är en egendomlig sång som endast rör sig mellan tre toner. Lite påminner den om våra prästers mässande i kyrkan men intonationen är annorlunda. Sång av det här slaget är lika gammal som människan som kulturvarelse. Ur de tre tonerna – en hög, en låg och en mittemellan – har all melodi utvecklats. Här i västerlandet gick utvecklingen över hymner med ett tonomfång på fyra-fem toner till gregoriansk sång och senare musik där olika melodier kombinerades i flerstämmiga sånger. I Indien utökades tonförrådet tidigt till fem toner och sedan till sju. Liksom hos oss började man där skapa ordning i musiken genom att utskilja och ge namn åt olika melodislingor. Detta är ursprunget för Indiens ragor. Någon gång i tidig medeltid började västerlandet och österlandet gå skilda vägar. Vi kombinerade melodislingorna i flerstämmig musik och utvecklade ur detta så småningom ett harmoniskt tänkande, som innebär att vi uppfattar musiken vertikalt i klanger och ackord. Indierna utvecklade istället melodiken och rytmen. Indisk musik kännetecknas bl.a. av en enda lång melodilinje som tycks fortsätta in i det oändliga.

Indierna tänker på något sätt horisontellt i sin musik. Det paradoxala är att indisk musik ger en upplevelse av att tiden står stilla. I vår västerländska musik är det tvärtom. För oss har tidsaspekten ända fram till 1900-talet varit ett av de viktigaste formelementen. Vår musik strävar hela tiden framåt, mot att komma till det mål som slutackordet utger.

Utvecklad melodikonst

Jag åker till Madras. På vägen dit stannar jag till hos några vänner över julen. Julafton blir en salig blandning av indiskt och västerländskt. Vi svenskar sjunger och dansar jullekar. Det blir "Små grodorna", "Anders Persson stuga står i ljusan låga", "Räven Raskar" och alla de andra gamla vanliga sångerna. Indierna är förtjusta men förbryllade, inte minst då vi hoppar som grodor och med händerna markerar att grodorna är öronlösa. De har inget motsvarande att visa upp. I stället blir det ur den klassiska indiska musikrepertoaren. Här börjar jag fatta att sångkonsten värderas högt i Indien. Till en början är jag inte alls imponerad. Det vi får höra är långt, invecklat och tråkigt tycker jag. Och aldrig sjunger de tillsammans utan bara en och en. Orden förstår jag inte inte ens när de försöker översätta. Texterna handlar om gudar och mytiska gestalter. Det som stör mig mest är sångsättet. Rösten låter spänd, tonerna tycks komma långt nere från svalget och när melodin broderas ut med extra toner låter det i mina öron falskt. Och värst av allt, sångarna får så förvridna drag när de anstränger sig med att sira ut melodin. Senare läser jag mig till att det här är ett av de mest utmärkande dragen för indisk musik. Förmågan att brodera ut melodin, att på olika sätt glida mellan olika toner och att med andra medel variera melodilinjen värderas mycket högt. De toner som jag tyckte lät falska är mikrotoner eller kvartstoner.

Ett tecken på hur långt Indien utvecklat sin melodiska konst är att man förmår urskilja och återge mycket mindre intervall mellan toner än vad vi kan. Vårt västerländska gehör är underlägset, vi hör helt enkelt för grovt. Våra öron kan inte uppfatta melodin i sin helhet. Det blir luckor i den som vi tolkar som missljud.

Kampsånger

På julaftons kväll sitter vi några stycken och diskuterar politik. Indien skall om några veckor gå till val och spekulationerna är många om hur det skall gå. De flesta indierna i sällskapet är kommunister som jobbar eller har jobbat politiskt ute i byarna. De berättar och förklarar för mig om kampen på landsbygden. Så småningom ebbar samtalet ut. Någon stämmer upp en sång. De andra faller in. Det är en motståndssång. En sång som handlar om jordägarnas förtryck av lantarbetare och om vad man kan sätta emot. Melodin är enkel och vacker. Det är en folkmelodi säger de, mycket känd och mycket vanlig. Jag får höra fler sånger. Några är hårda och bittra, andra slår an en komisk ton där man gycklar och smädar. De översätter så gott det går. Jag frågar om hur vanliga de här sångerna är men får inte något klart svar. Jag får nöja mig med vissheten att motståndssånger finns också i Indien. Men är de vanliga? Används sång och musik medvetet i kampen mot utsugning och förtryck?

Någon hemma i Sverige har tipsat mig om att Madras är full av musik just kring jultid. Jag kommer dit och finner att mina förväntningar mer än väl infrias. Dagarna i ända går det att lyssna till konserter där den sydindiska konstmusikrepertoaren visas upp. Jag har planerat att stanna där i en vecka. Det

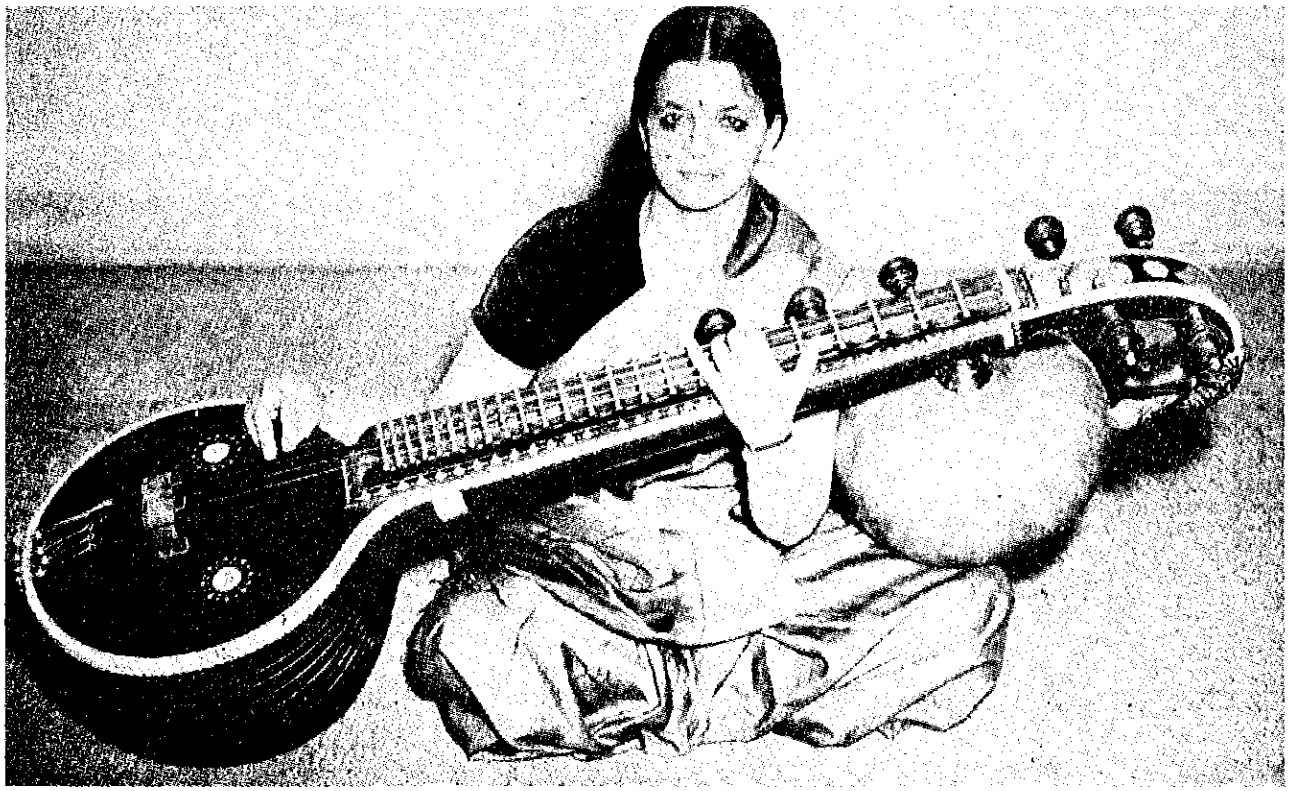

VEENA

blir istället tre, fyllda av intensivt lyssnande, studier hemma på hotellrummet och intervjuer med musiker, lärare och musikadministratörer. Mina öron vänjer sig långsamt vid det indiska tonspråket. Jag dras in i en värld full av spännande rytmer och nya klanger. Mina västerländska musikkunskaper förslår inte långt, de till och med hindrar mig att uppfatta mycket av det som ryms i den indiska musikvärlden. Jag hittar litteratur på engelska skriven av indier om indisk musik. Med dess hjälp börjar jag kunna urskilja musikens form och funktion. Först nu förstår jag påtagligt att indisk musik idag är en konstart som har nästan tusen år eller mer bakom sig än vår västerländska musik. Redan flera hundra år före Kristus födelse skrev indierna musikteoretiska verk som visar att dom hunnit mycket längre än vi gjort vid motsvarande tid. På samma sätt som i västerlandet så har konstmusiken eller den s.k. klassiska musiken i Indien utvecklats inom och av det religiösa livet. Hos oss började sambandet mellan musik och religion luckras upp någon gång på 1500-talet. I Indien är sambandet fortfarande starkt. Musik och indisk religion är intimt förknippade med varandra. Nästan varje musiker jag talade med betonade att de strävade efter en religiös upplevelse genom sin musikutövning. Det viktigaste är inte att visa upp sin förmåga att virtuost behärska rösten eller instrumentet eller att tjäna pengar på sin konst. Musikens funktion är istället att lyfta utövare och lyssnare till ett högre existensiellt plan, till ett varande där tidsdimensionen är utplånad och kroppens begär släckta. Indierna har i sin musik renodlat formelement som ger effekter av det här slaget. Detta gäller exempelvis begreppet *raga* som dels används som allmän beteckning på den improviserade kompositionstyp som är vanligast vid konserter men som också betecknar den skalliknande melodi som all indisk musik byggs upp kring. I den senare betydelsen är raga – enkelt uttryckt – ett bestämt antal toner som måste spelas i en bestämd följd både i uppåtgående och nedåtgående melodiriktning. Detta begränsade tonförråd upprepas i det oändliga, varieras rytmiskt och styckas sönder i delar som bearbetas i ständigt nya mönster. Genom att samma toner ofta återkommer får musiken en hypnotisk verkan.

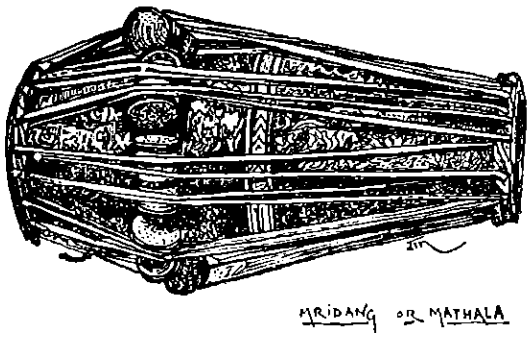

Konstmusiken

Det var sydindisk konstmusik jag kom i kontakt med. Den musiken är "renare" indisk musik än den nordindiska musik som vi oftast får höra här i Sverige. Den nordindiska musiken är

THANPURA

påverkad av arabisk och persisk tonkonst. Sydindisk musik är mer extatisk och melodierna siras ut på ett annat sätt än i norra Indien.

Konstmusik i Indien är musik för ett fåtal. Det är en kultur som bärs upp av ett tunnt skikt av den rika överklassen. Aldrig på något ställe såg jag en sådan koncentration av ljushyade människor, fullbehängda med juveler, välnärda och distingerade som i Madras konserthallar. Den ljusa hyn är ett av de säkraste kännetecknena på att man tillhör brahminklassen. Kontrasten till de mörkhyade människor som jag dagligen mötte på bussarna och gatorna var påtaglig.

Folkmusik

Under min vistelse i Madras hade jag också ambitionen att lära något om indisk folkmusik. Jag hade hoppats att finna musikvetare som intresserade sig för folkets musik. Under mina veckor på den indiska landsbygden hade jag börjat komma i kontakt med något som jag uppfattade var en rik folklig musikkultur. Jag kunde också läsa mig till att byarna var fulla av sånger och musik för livets alla tillfällen. Det fanns musik för bröllop och begravningar, för religiösa fester, och för skördefester. Arbetssånger av olika slag var också vanliga stod det i böckerna. Men mina ansträngningar att finna någon i Madras som var intresserad slog helt slint. Då jag frågade mig fram möttes jag av vänlig nedlåtenhet. Man rynkade lätt på näsan och var noga att förhöra sig om att jag inte levde i någon missuppfattning om att indisk konstmusik skulle vara folkmusik. Tydligen var det vanligt att träffa på västerlänningar som inte gjort klart för sig att indisk konstmusik är något unikt, ett sys-

tem som på sitt sätt är lika utvecklat som den västerländska konstmusiken. Indiernas reaktioner är förklarlig och försvarlig. Det är viktigt för dem att få oss att förstå att också de har en utvecklad kultur.

Inte destomindre är det tragiskt att den här inställningen till folkmusik är så vanlig bland bildade indier. Det finns en rik folkmusikkultur men den tycks snabbt försvinna, i takt med att den indiska landsbygden förändras och förtrycket och utsugningen intensifieras och ändrar form. En stor bov i sammanhanget är den indiska filmindustrin. Film är numera det stora folknöjet. Flertalet större byar har en biograf inom gångavstånd. Där visas filmer i vilka musik spelar en stor roll. Denna filmmusik låter på ett alldeles speciellt sätt. Orkestreringen är helt västerländsk medan melodierna fortfarande har indisk prägel. Texterna handlar naturligtvis mest om kärlek och lycka, om att äga prylar och om att längta efter rikedomar och en sorglös tillvaro. Den här musiken har haft en enorm genomslagskraft. Senare då jag åter tillbringade en tid på indiska landsbygden uppmärksammade mig min följeslagare på att många av de sånger jag trodde hade folkligt ursprung egentligen var populära filmmelodier.

All India Radios politik visavi folkmusik tycks inte heller hjälpa upp bristen. Den person jag talade med vid All India Radio upplyste mig om att de under flera år rest runt i landet och spelat in folkmusik. Varje vecka spelades folkmusik vid ett par tre tillfällen på bra sändningstid. Men då var det inte de autentiska inspelningarna som man spelade upp. Nej, istället var det studioproducerade bearbetningar av det insamlade materialet. All India Radio har en stor stab av musiker anställda som bl.a. har till uppgift att arrangera om och framföra folkets musik så att den låter rätt och skönt.

På min sista dag i Madras springer jag plötsligt på en grupp gatumusikanter. De sitter på marken mitt i den larmande basaren framför en av järnvägsstationerna. De har samlat en stor skara människor runt sig som lyssnar och ger kommentarer till det de hör. Det är tre musiker, alla blinda. En liten eländig mager och undernärd flicka är deras ledsagare. Hon talar om för dem vad som händer runt omkring och samlar in de mynt som kastas fram. Deras musik sjuder av liv och känsla. Jag är inte säker på vad det är för slags musik jag hör. Tycker mig urskilja sydamerikanska rytmer, nordindiska melodier, sydindisk folkmusik och kristna visor. Kanske är de zigenare. Mitt uppdykande på scenen med bandspelare väcker stor uppmärksamhet men ingen fiendeskap. Några ur publiken frågar intresserat var jag kommer ifrån, de glor nyfiket på min bandspelare och mina hörlurar och försöker på bruten engelska förklara så gott det går. Också jag kastar pengar till musikanterna. Det är en spottstyver för mig men nästan en förmögenhet för dem. Resultatet blir att de packar ihop och går. Den här dagen har redan inbringat tillräckligt för att de skall kunna äta och sova ordentligt några dagar.

Indisk folkmusik---mångfasetterad och oerhört vital---får knappast någon uppmärksamhet på indisk radio. På TV däremot förekommer program som visar folkmusik och dans. Men ute i byarna! Där är folkmusiken en del av det vardaliga livet.

DIKTATUREN allt mer isolerad

Massförtrycket, det totala förnekandet av politiska rättigheter och ökad ekonomisk försakelse har lett till en situation där 90% av befolkningen förenats i en demokratisk kamp mot diktaturen. Det fullständiga misslyckandet för Ayubs »utvecklingsmodell», för Bhuttos populism och för Zias islamiska fascism har skapat en helt ny situation i landet. Följande artikel är hämtad ur *Pakistan Progressiv* nr 6 1979.

Pakistan har en lång historia av militärdiktaturer, men Zias är den brutalaste av dem alla. 28.000 politiska fångar uppges ha piskats och tusentals har utsatts för rutinmässig tortyr i fängelserna. Arbetarklassen har utsatts för en mördande repression, symboliserad av massakern i Multan. Några tillförlitliga siffror finns ännu inte, men antalet dödade vid detta tillfälle uppskattas till mellan 70 och 200. För första gången i Pakistans historia har kvinnor i stor skala deltagit i öppet motstånd och offentligt utsatts för brutalt våld.

Konstitutionen är död. Rättsväsendet är diktaturens gisslan. Det är ett tecken på de borgerliga institutionernas totala sammanbrott att ingen domare vägrade avlägga den ed som generalerna förelade dem och att en majoritet av dem godkände diktatorns beslut att avrätta den ende man som någonsin valts till premiärminister i Pakistan.

De pakistanska massorna har en lång historia av ekonomisk försakelse, men de bördor de pålagts av den nuvarande regimen saknar motstycke. Levnadskostnaderna för de fattiga och mellanskikten uppskattas ha stigit med ca 30% enbart pga den senaste budgeten. Dessförinnan hade mer valuta släppts ut under diktaturens första fyra månader än under de föregående två åren. Massavskedanden rapporteras från de avnationaliserade fabrikerna och ytterligare avnationaliseringar har aviserats. Jordreformerna från januari 1977 har uppskjutits på obestämd tid. Massvräkningar av arrendatorer på landsbygden och av sluminvånare i stadsområdena fortskrider snabbt efter ett relativt lugn under Bhuttos tid. Mutorna, som varit en vanlig form av byråkratisk utpressning har fördubblats, summan måste ju numera delas mellan den civile tjänstemannen och hans militäre överordnade.

Massförtrycket, det totala förnekandet av politiska rättigheter och ökad ekonomisk försakelse har lett till en situation där 90% av befolkningen förenats i en demokratisk kamp mot diktaturen. Det fullständiga misslyckandet för Ayubs "utvecklingsmodell», för Bhuttos populism och för Zias islamska fascism har skapat en helt ny situation i landet. De arbetande massorna och deras bundsförvanter bland mellanskikten vänder sig ifrån inte bara den militärbyråkratiska apparaten utan också från den borgerliga konstitutionalismen.

Den nationella frågan

Grunden bereds därigenom för befrielseideologier och kampen för demokrati blandas med socialistiska, nationalistiska och sekularistiska ideal. För första gången sprids hatet mot armén i hela Punjab, även i de distrikt varifrån armén traditionellt rekryteras. För första gången framträder socialistiska och demokratiska krafter inom de dominerande nationaliteterna, som erkänner den nationella frågans vikt och är villiga att ta del i kampen mot nationellt förtryck och chauvinism. För första gången börjar kvinnofrågan ta form som en punkt på den revolutionära dagordningen i ett samhälle där man tidigare inte ens erkänt kvinnoförtryckets existens.

Diktaturen är alltså socialt isolerad och högerpartierna har endast obetydligt stöd bland massorna. Samtidigt är situationen objektivt sett till fördel för framväxten av demokratiska, nationalistiska och socialistiska rörelser. Vissa motsättningar har också uppstått mellan militärregeringen och deras allierade bland de reaktionära partierna. Den militärbyråkratiska eliten är tveksam till tanken att dela med sig av makten. Eftersom högerpartierna inte har nämnvärt stöd och därmed inte kan användas för att legitimera regeringen finns det liten anledning för generalerna att ge mullahs (islamska religiösa ledare) någon verklig makt. Högerpartierna stöder sig på regeringen, men allteftersom generalerna konsoliderar sin makt på mullahs bekostnad och den demokratiska rörelsen vänder sig mot alla som lierar sig med militären, byggs det upp ett tryck inom dessa partier för att lösgöra sig från regimen för att försöka få fotfäste i massrörelsen.

Upptrappning av våldet

Under tiden har yttersta högern, speciellt Jama'at, intensifierat sin kampanj för att utplåna vänstern och skapa en atmosfär av terror så att ingen skall våga göra motstånd mot dem om och när val hålls. Fast Jama'at alltid använt våld mot vänstern har de senaste två åren inneburit en stadig upptrappning av våldet och en ökad användning av moderna vapen. Halvautomatiska vapen används nu på universiteten och förutom att som tidigare anlita banditer organiserar Jama'at nu träningsläger för sina egna stridskrafter.

Terrorkampanjen syftar till att hejda vänsterns frammarsch eftersom endast vänstern står för ett ovillkorligt återupprättande av de demokratiska processerna och grundläggande friheterna. Karakteristiskt är att detta våld tar sig tre former: För det första bygger man upp en kampanj av lögner och halvsanningar för att utmåla de progressiva som fiender till Pakistan och islam. För det andra saboteras, attackeras eller förhindras regelbundet de progressiva gruppernas möten. För det tredje blir vänsterns aktivister regelbundet och metodiskt misshandlade, stympade och t.o.m mördade. Denna trestegsoperation upprepas över hela Pakistan mot progressiva studentorganisationer, fackföreningsmedlemmar, politiska aktivister, lärare, journalister och alla andra som associeras med vänstern.

Denna Jama'ats oinskränkta terror, tillsammans med statsapparatens fängslande och tortyr av tusentals arbetare och bönder, har lett till att medlemsskapet i vänsterns organisationer minskat. Det har lett till att det politiska arbetet gått tillbaka och till en känsla av fruktan och uppgivenhet bland sympatisörer och oerfarna aktivister.

Som svar har vänstern manat till större enhet och högre beredskap för att stå emot terrorn. Upptrappningen av högerterrorn ger uppenbarligen vänstern endast ett alternativ – att slå tillbaka. Dessutom har diktaturens brutalitet klart visat att det är omöjligt att återställa demokratin enbart genom en valprocess. Den breda demokratiska kampen måste förberedas på många nivåer, från allmänna val till väpnat uppror. Om den ena eller andra nivån skall dominera vid en speciell tidpunkt beror på fiendens taktik, massornas villighet att bekämpa fienden och på de progressiva krafternas förmåga att organisera och förbereda massorna.

Medan frågan om högerterrorn inte kan lösas genom motterror är det inte desto mindre så att upptrappningen logiskt kommer att fortsätta tills vänstern nått den utvecklingsnivå och kraftkoncentration som är nödvändig för att bekämpa denna terror.

När man skall förbereda de erforderliga styrkorna för detta uppstår frågan om en dynamisk och i grundfrågorna enad front. En sammanslutning av ojämnt utvecklade och inbördes konkurrerande politiska formationer är inte någon ersättning för bildandet av en revolutionär förtrupp. Utvecklingen av en enhetsfront baserad på ett konkret program kan dock vara ett steg i skapandet av en sådan förtrupp och ett instrument i utarbetandet av en revolutionär praktik.

Pakistan Progressive **är en tidskrift som ges ut av *Organisation of Progressive Pakistanis* i New York, USA. För de som vill följa utvecklingen i Pakistan lite närmare är *Pakistan Progressive* värd att läsa.**

Adressen är Pakistan Progressive, P.O. Box 8, Cathedral Station, New York, N.Y., 10025.

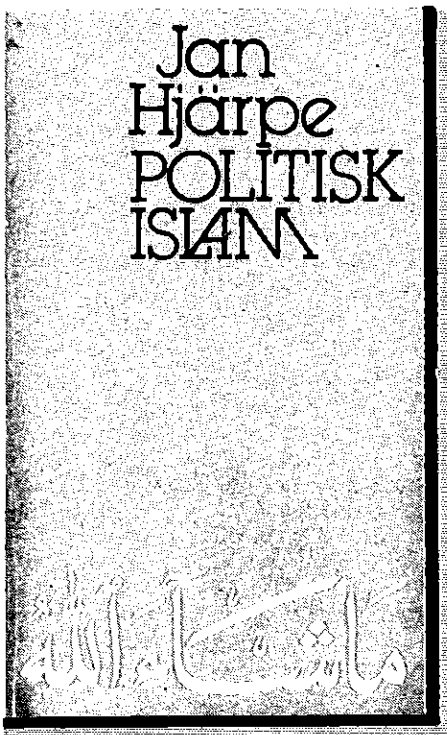

VÄLBEHÖVLIG BOK OM "POLITISK ISLAM"

Hos oss i väst frodas många vanföreställningar om islam. En av de vanligaste är att islam som religion skulle vara ett slags vidskepelse och att det politiskt skulle vara en entydigt reaktionär kraft. "Att vrida klockan tillbaka till Medeltiden" är en fras man ofta får höra. Enligt en annan uppfattning skulle islam vara särskilt lämpat som medium för osaklig agitation eller till och med massuppvigling. Den uppfattningen tycks utgå från föreställningen att muslimer skulle vara ovanligt emotionellt lagda, att de mindre än andra skulle handla efter rationella överväganden. På så sätt kan alltså islam framställas både som motbjudande reaktionärt och skrämmande revolutionärt.

Båda föreställningarna är naturligtvis till sin essens rent nonsens. De bygger på en rad etnocentriska fördomar, förstärkta av den politiska beredskap mot islam som gångna århundradens konfrontation med islamiska stater krävt av oss européer. Palestina/Israel-konflikten har på ett olyckligt sätt förstärkt dessa hävdvunna fördomar, men den har också lett till en växande insikt om att vi måste lära oss förstå både islam som religion och de islamiska ländernas politik. Den s.k. oljekrisen kan inte heller frånkännas inflytande på den insikten. Därtill kommer utvecklingen i Pakistan efter statskuppen 1977, den helt nya situationen i Iran, spekulationer om religionens roll i inbördeskriget i Afghanistan och politisk oro i länder som Saudi-Arabien, Syrien och Turkiet. Man talar yrvaket om "islams renässans". I själva verket kan man föra denna pånyttfödelse tillbaka till förra århundradets reaktion mot europeisk världshegemoni.

"Med politisk islam menar vi islam uppfattad som ett socialt, politiskt och ekonomiskt system, en ideologi, och beteckning islamisk politik syftar på de politiska åtgärder som motiverats utifrån islam och den muslimska samhörigheten." Den definitionen ger oss religionshistorikern Jan Hjärpe i sin utmärkta skrift *Politisk islam* (Skeab, 1980, 84 sid., c:a-pris 32:60). Här har vi för första gången på svenska en auktoritativ introduktion till detta inte helt lättillgängliga ämne. Det är en kortfattad, ibland alltför kortfattad, presentation av politiskt aktiva riktningar inom dagens islam.

Hjärpe uppehåller sig speciellt vid s.k. fundamentalistiska rörelser, d.v.s de som ser islam självt som en konkret samhällsordning och Koranen och de ursprungliga profet-traditionerna (Sunna) som dess fundament.

Han menar att fundamentalismens samhällsideal skulle ha en särskild dragningskraft i den islamiska världen idag, eftersom den ännu är oprövad i praktiken och i motsats till t.ex. den islamiska socialismen inte hunnit misslyckas med sina sociala mål. Som mest framträdande företrädare presenteras den pakistanske fundamentalisten Abu'l-A'la Mawdudi (1903-1979). Mawdudi har säkerligen spelat en stor roll för politiskt tänkande i hela den samtida islamiska världen. Men när nu Zia ul-Haq försöker förverkliga hans politiskt-religiösa modell ("teo-demokrati") i Pakistan, tycks det folkliga stödet lysa med sin frånvaro. Det försvagar grunden för Hjärpes tes.

Huvuddelen av de afghanska motståndsorganisationerna tycks ha ett vagt fundamentalistiskt program, men agitationens genomslagskraft vilar knappast så mycket på det som på en bred uppslutning runt islamiskt-nationella traditioner och äresbegrepp. I Khomeinis Iran, som Hjärpe ägnar några intressanta sidor, är situationen annorlunda. Här kan man antagligen tala om en bred politisk mobilisering uttryckt i religiösa termer. De speciella sh'itiska förutsättningarna gör emellertid att man inte kan dra direkta paralleller till grannländerna.

Det är synd att Hjärpe bara helt kort berör den äldsta och mest militanta av dessa fundamentalistiska rörelser: det Muslimska Brödraskapet, nu senast aktivt i oroligheterna i Syrien. Det hade varit intressant att få en mer ingående beskrivning både av Brödraskapets program och av dess svårgenomskådliga organisationsformer. Hjärpe skulle säkert vara mannen att skriva den, liksom överhuvud taget en mer fyllig bok om islams politiska strömningar. Vi hoppas den kommer.

Den andra halvan av den föreliggande boken ägnas islamisk lagstiftning, ekonomi och kvinnosyn. Det är centrala frågor i den islamiseringsprocess som nu satts igång, speciellt i Pakistan och Iran. Hjärpes beskrivning är instruktiv: klar och saklig. Ibland tyngs den av fackuttryck och transkriberade termer som borde ha förklarats på stället. Den olägenheten avhjälps lämpligen genom att man parallellt läser samme författares allmänna introduktion *Islam: lära och livsmönster* (AWE/Gebers, 1979), också det en utmärkt och välbehövlig bok.

BO UTAS

I slutet av 1979 publicerades Gunnar Elvesons bok *Bilden av Indien, u-landsreportaget i tidningen Vi och 1960-talets världsbild.* Denna bok utgör en tredjedel av författarens tänkta doktorsavhandling i litteraturvetenskap. Elveson omkom i februari 1978 och kollegor vid avdelningen för litteratursociologi i Uppsala har sammanställt Elvesons arbetsmanuskript och låtit trycka det.

Elveson har valt att undersöka tidningen Vi, därför att det är en tidning med intressant ideologisk profil med såväl liberala som socialistiska inslag. Läsekretsen är stor. Under 60-talet hade Vi 400–500.000 prenumeranter. Från andra världskrigets slut har Vi haft många internationella reportage, delvis därför att KF aktivt engagerat sig i u-hjälpspropaganda och praktiskt biståndsarbete.

Ursprungligen hade Elveson tänkt undersöka hur flera länder än Indien skildrats, men detta hann aldrig fullföljas.

Elveson börjar med en kort översikt över hur Indien behandlats i Vi. Fotoskildringar utan analyserande text var vanligast fram till tidigt 50-tal. Först från 1957 började utförliga skildringar i text komma tätare. Reportagen föranleddes i regel inte av några aktuella händelser i landet. Tidningens största satsning var Isakssons & Karlssons resor och reportage, som senare resulterade i boken *Har Indien en chans?* Bevakningen av landet var mycket ambitiös under 60-talet men har sedan mattats av.

Elveson ägnar ett par avsnitt av sin bok åt två grupper av sökare och civilisationskritiker, som for till Indien efter andra världskriget och sökte nya värden i livet: några längtade efter andlighet och fördjupning, andra sökte ursprungliga människor och kulturer. Arthur Lundkvist är den mest kände representanten för den senare gruppen. Hans bok *Indiabrand* ägnas stort utrymme på flera håll i avhandlingen.

Men de politiska reportagen är viktigare i Vi. Från slutet av 40-talet är det Kongresspartiets reformism, som står i förgrunden.

I dessa liberalt färgade beskrivningar – där svensk etnocentrism och ett kanske delvis taktiskt indiskt tillmötesgående förenas – tycks kongresspartiets ideologi, det kooperative grundbudskapet och den svenska socialdemokratins självuppfattning och folkhemstanke smälta samman.

Tonvikten i reportagen ligger på hur Indien skall kunna utvecklas och "komma ikapp" Europa. Undervisning, familjeplanering och överföring av teknologi är avgörande. I centrum står förstås kooperationen, som Nehru själv sägs vara den främste förkämpen för. Mot en odifferentierad fond av nöd skildras så begränsade insatser, som väcker hopp. Många av Gandhis tankar spelar här en viktig roll: ledare och enskilda individer måste uppoffra sig och hjälpa det oftast apatiska folket. Det är framför allt sinnelaget som måste ändras hos varje enskild människa innan någon annan förändring kan äga rum. Lyckas man bara hejda "den stigande röda floden från öster" är Indiens framtid ljus. Indien blir så ett testfall för den västerländska demokratin, skall bevisa att den kommunistiska strukturella samhällsomvandlingen är onödig.

Under 60-talet kan man i Vi-reportaget följa hur tron på denna liberala utvecklingsmodell luckras upp. Visserligen följer de flesta reportagen fortfarande den reformistiska huvudfåran. Redaktören Nils Thedin är ett bra exempel. KF:s u-hjälpsprojekt framstår i denna belysning som självklara och nödvändiga för att hjälpa Indiens fattiga. Beställningsarbetet *Vår indiska by* från 1962 av Andersson & Hassner understryker perspektivet: kooperationen är hävstången som skall förändra Indien.

En skepsis och en tilltagande pessimism inför utvecklingen i Indien börjar emellertid växa fram under 60-talet, även om nedslagen i Vi inte är så tydliga som i samtida böcker. En ensam förelöpare i Vi är Jan Myrdal, som visar hur sammanflätade västintressena är med den indiska maktelitens och hur misslyckad u-hjälpen är, eftersom den inte når de fattiga. Hos Myrdal möter man också en tro på det indiska folkets egna möjligheter att förändra landet.

Just de fattigas s k passivitet får nya tolkningar på 60-talet. Den ses som betingad av den repressiva situationen i Indien. En förlitan på de breda lagrens styrka och möjligheter börjar så växa fram. Hos Bergs har utvecklingen gått längst. Här för proletärerna sin egen talan. De har insett, att uppifrån samhällets toppar kommer ingen hjälp och ingen förändring. Som Sven Lindqvist skriver: "Nedstigandet från ovan leder till intet".

Utanför Vi-reportaget får kommunistpartierna en framskjuten plats i diskussionen om politiska förändringar. Särskilt de maoistiskt färgade bonderevoltörerna framstår i positiv dager.

Att Elveson framför allt fokuserat 60-talet torde bl.a bero på den förändring i världsbilden, som inträdde då, åtminstone bland intellektuella. Medvetenheten om Europas och USA:s imperialism växte. Samtidigt sprack bilden av socialismen som något enhetligt inom Kinas och Sovjets brytning och framväxten av socialistiska samhällen i tredje världen. Intresset för marxistiska förklaringsmodeller av förhållandena i världen ökade. – Förändringen i världsbilden, menar Elveson, motsvarar en anpassning till en reell internationell maktförskjutning. Tredje världen får en ny roll, inte minst tack vare oljeländernas uppsving.

Ideologin i väst präglar bilderna av Indien. Elveson visar, hur vår syn på landet förändrats efter andra världskriget. Hans undersökning fungerar som en handbok i kritisk läsning. Värderingarna sätts in i ett större materialistiskt sammanhang.

Bilden av Indien kan beställas från Lundequistska bokhandeln i Uppsala.

MARGARETA PETERSSON

»INDIEN KASTRERAR SIDA BETALAR»

Det påstås så i en fantastisk rubrik i Sydasienbulletinen nr 1/1980. Den skall sammanfatta en artikel av journalisten Bo Gunnarsson om SIDAs roll i ett indiskt befolkningsprojekt under undantagstillståndet 1975–77. Det råder saklig harmoni mellan rubrik och innehåll.

Bo Gunnarsson fortsätter där sin kampanj i vad han kallar "SIDAs Watergate". Det gäller SIDA:s "familjeplaneringsbistånd". Det är en fortsättning av personangrepp på ett antal SIDA-tjänstemän som han i några fall inledde för fyra – fem år sedan. 1978 beskrivs en av dem t ex som "en nitisk tjänsteman som har för vana att referera fascistiska tankegångar i debatten om födelsekontroll utan att själv ta ställning".

I artikeln staplas nya utfall. Tjänstemännen (en f d generaldirektör och ett par byråchefer) »betraktar, när det gäller u-länderna, graviditeter mer som sjukdomar som måste bekämpas likt en epidemi. De är oemottagliga för fakta, de bekämpar forskare och medarbetare som har andra åsikter, de klubbar ned opinionsbildare... De hemlighåller besvärliga fakta...»

Av sådana monster kan vad som helst väntas. Gunnarsson påstår att de-bland andra SIDA-tjänstemän – gillade övergreppen under regeringen Gandhis steriliseringskampanjer 1976. SIDA kände till förhållandena men gjorde ingenting. Detta är Gunnarssons teser.

De är falska. Gunnarssons försök att ställa SIDA till ansvar för övergreppen 1976 kan lätt avvisas. SIDA reagerade mot övergreppen när de blev kända i Stockholm. Det var i november – december 1976. Saken togs snabbt upp med de indiska myndigheterna.

Det är självfallet möjligt att övergreppen hade kunnat avslöjas tidigare. Gunnarsson gjorde själv en fin journalistisk insats genom att ta reda på förhållandena ute i byarna, inte tu tal om det. Men det var ont om information. Expressens Ulf Nilsson skriver från Indien den 8 november 1976:

"Indiens människor utsätts sedan ungefär sex veckor för övergrepp utan motstycke. . . Rapporterna om vad som sker i Indien har hittills varit få och ofullständiga. Mestadels beroende på att de korrespondenter som finns här varit bundna – delvis genom regeringsbeslut – till de stora städerna. Där består en stor del av informationsflödet av officiella bulletiner, skvaller och rykten, framför allt sedan nu Indiens tidningar genom Indiras censur förvandlats till oläslig rappakalja. Det är först på landsbygden . . . som man får en klar uppfattning om vad som verkligen skett – och kommer att ske".

Men Gunnarsson menar att i Stockholm satt SIDA och visste men "tog inte avstånd från tvånget". Där skrivs t o m en promemoria (av mig i början av september) *" i ett medvetet syfte* (min understrykning) att skapa förståelse för de hårdhänta metoderna", säger Gunnarsson.

Den här diskussionspromemorian handlar inte om övergreppen eftersom dessa skulle bli kända ett par månader senare. Den tar upp förslag i några indiska delstater om en lagstiftning som skulle tvinga folk att sterilisera sig efter tre eller fyra barn. Om denna lagstiftning genomförs och Indien begär svenskt bistånd till ett nytt projekt, kan då Sverige lämna bistånd? I diskussionen kring frågan, både i Sverige och utomlands, hade föremommit skäl både för och mot bistånd. I promemorian redovisas diskussionen och skälen. Det var angeläget att få dem under debatt.

Den här diskussionspromemorian handlar inte om övergreppen eftersom dessa skulle bli kända ett par månader senare. Den tar upp förslag i några indiska delstater om en lagstiftning som skulle tvinga folk att sterilisera sig efter tre eller fyra barn. Om denna lagstiftning genomförs och Indien begär svenskt bistånd till ett nytt projekt, kan då Sverige och utomlands, hade förekommit skäl både för och mot bistånd. I promemorian redovisas diskussionen och skälen. Det var angeläget att få dem under debatt.

Nu genomfördes ingen lagstiftning. Regeringen Gandhi skaffade sig andra tvångsmedel. Men diskussionen och skälen är naturligtvis av intresse. De skall redovisas. Men Gunnarsson har främst ett eget intresse. Han saxar därför sådana skäl som i promemorian angörs *f ö r bistånd.* Han *utelämnar skälen m o t bistånd,* som promemorian avslutas med. Promemorian "kräver inga kommentarer", tillägger han. Besvärande fakta hemlighålles för Sydasienbulletinens läsare. Här är skälen:

"Tvångssterilisering och stöd till sådana åtgärder strider mot FNs förklaring av de mänskliga rättigheterna och mot uttalanden i världsaktionsplanen på befolkningsområdet.

Bistånd ger stöd åt regeringsåtgärder, som av stora grupper utan politiskt inflytande, troligen den stora majoriteten, uppfattas som övergrepp.

Biståndssamarbete innebär medverkan i ett system som på grund av karakteristiska brister i indisk förvaltning skapar rättsosäkerhet och underlag för övergrepp mot enskilda, i synnerhet de svaga, i samhället.

Samarbete medverkar till mänskliga tragedier – föräldrarna dödar det fjärde barnet eller gör livsfarlig abort.

Det vore bättre att satsa på hälsovård, främst mödra- och barnavård, vilket är mer humant och på sikt mer effektivt än tvångssteriliseringslagar".

Dessa skäl *mot* tvångslagar och svenskt bistånd väljer Gunnarsson att inte ta med. Varför? För att de så uppenbart väger tyngre än de av Gunnarsson citerade skälen för? Eller för att Gunnarsson har ett eget "Watergate" att bygga upp och vårda, "den största biståndsskandal som SIDA någonsin varit inblandad i", som han säger? Då kan inte längre hänsyn tas till annat än åklagarens egen bevisning. Då försvinner källkritik och balans. Det är en ovärdig journalistik.

Peter Hegardt

Sydasienbulletinens redaktion beklagar att rubriken blev både okunnig och slarvig. Bo Gunnarsson är inte ansvarig för rubriken.

I nästa nummer hoppas vi att komma med ett svar från Bo Gunnarsson.

Sydasien

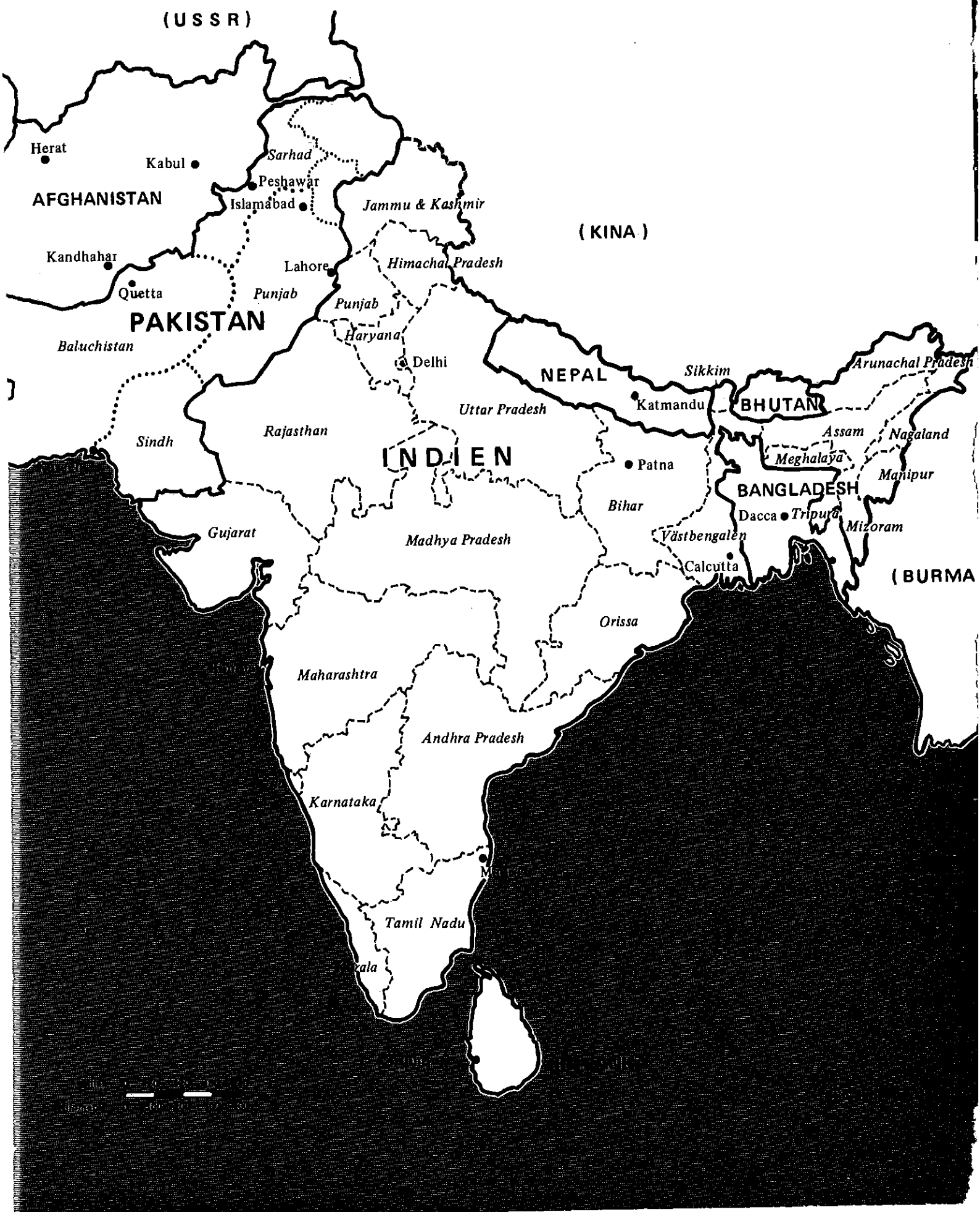
(USSR)
Herat
Kabul
Sarhad
Peshawar
AFGHANISTAN
Islamabad
Jammu & Kashmir
(KINA)
Kandhahar
Lahore
Himachal Pradesh
Quetta
Punjab
Punjab
PAKISTAN
Haryana
Baluchistan
Delhi
NEPAL
Sikkim
Arunachal Pradesh
Katmandu
BHUTAN
Uttar Pradesh
Rajasthan
Sindh
INDIEN
Assam
Nagaland
Meghalaya
Patna
Manipur
BANGLADESH
Bihar
Dacca
Tripura
Mizoram
Gujarat
Madhya Pradesh
Västbengalen
Calcutta
(BURMA
Orissa
Maharashtra
Andhra Pradesh
Karnataka
Tamil Nadu